

برایه‌تی نیوان موسلمانان

له ژیر تیشکی

نایه‌ته پیروژه‌کانی قورئان و

فهرمووده سه حیجه‌کانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ)

نووسین و ئاماده‌کردنی

مامؤستا :

به‌کالوریوس له زانسته شه‌رعی‌یه‌کاندا

www.ba8.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* پیشه کی :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ [.]

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ [: .]

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ [: .]

...

)

(

خونینه ری به ریز : بابہ تی ئەم کتیبہ لہ سئ زنجیرہ ی یە ک بە دوا ی یە کدا لہ ژماره کانی (۵) و (۶) و (۷) ی گو قاری (پینگاں پاست) دا بلاو کراوہ تہ وہ ، بە لام لہ بہر گرنگی بابہ تہ کہ بہ پیویستمان زانی لہ کتیبکدا کۆی بکەینہ وہ و دوا ی ہەندیک پیدچوونہ وہ و زیاد بو کردن بہ م شیوازہ ی ئیستا لہ چاپی بدہینہ وہ .

نووسەر

ماموستا : محمد عبد الرحمن لطيف

کە لار / ۱ / ربیع الأول / ۱۴۲۷ هـ

* ریخوشکار :

برایه‌تی^(۱) له بهر ره‌زامه‌ندی خوای گه‌وره و به مه‌به‌ستی ده‌ست که‌وتنی پاداشتی خوا : یه‌کیکه له نیعمه‌ته هه‌ره گه‌وره‌کانی په‌روه‌ردگاری بونه‌وه‌ر که خستویه‌تیه ناو دلی به‌نده ده‌روون پاک و دۆسته له خوا ترسه‌کانیه‌وه ، وه‌ک خوی فه‌رموویه‌تی : ﴿وَأذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ [:] .

واته : نیعمه‌تی خوا به سه‌ر تانه‌وه به بیرى خۆتان به‌ینه‌وه کاتیک که ئیوه دوژمنی یه‌کتر بوون و خوای په‌روه‌ردگار دل‌ه‌کانتانی یه‌ک خست و به نیعمه‌تی ئه‌و بوون به برای یه‌کتر .

^(۱) **بیرخستنه‌وه‌یه‌کی زورگرنگ :** پیویسته ئه‌وه بزانی‌ت که ئه‌م باب‌ه‌ته و هاوشی‌وازه‌کانی تاییه‌ت نی‌یه ته‌نها به پیاوانی موسلمان‌ه‌وه ، به‌لکو ئافره‌تان و خوشکانی موسلمانیش ده‌گریته‌وه چونکه (برایه‌تی له نیوان پیاواندا = خوشکایه‌تی له نیوان ئافره‌تاندا) ، چونکه پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رمویت : (([:] .

واته : ئافره‌تان هاوشان و له ریزی پیاوان دان ، له‌مه‌وه ئه‌وه تیده‌گه‌ین که هه‌ر ئایه‌ت و فه‌رموده‌یه‌ک فه‌رمانی تیدا بوو بۆ پیاوان یان باسی پیاوانی ده‌کرد ئه‌وا ئافره‌تانیش ده‌گریته‌وه .

) : " " (/) : (/) .

وه برایه تی و دۆستایه تی و یه کخستنی دلّه کان به هیچ شتیك نایه ته دی
 ئەگەر خوای به توانا ویستی له سهر نه بیّت و نه یبه خشیت به بنده کانی ، وهك
 فه رمویه تی: ﴿لَوَأْنَقَّتْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ﴾ [:] .
 واته : ئەهی پیغه مبهەر (ﷺ) ئەگەر هه موو ئە و شتانه ی که له سهر
 زه ویدایه بیبه خشیت بو ئە وهی دلّه کانیان یه ک خهیت ئەوا ناتوانیت
 دلّه کانیان یه ک خهیت ، به لām ته نها خوا خۆی دل یانی یه ک خست .
 ههروه ها برایه تی : هیزیکی ئیمانی دهرونی یه که ههستیکی قوولی پر
 سۆز و خو شه ویستی و پیز و متمانی نیوان ههردوولا به رهه م دینیت ، له
 گه ل هه ر که سیکدا که هاو بیروباوه رت بیّت و ترسی خوای له دلدا بیّت .
 جا ئەم ههسته برایه تیه راستگۆیانه راست ترین هه لۆیست و پاک ترین
 سۆز و ههستی لی پهیدا ده بیّت له کاتی ده برپینی هه لۆیسته به سو ده کان :
 له یارمه تی دان و پیش خستن و نه رم نیانی نواندن و لیپوردن و به هانا هاتن
 له کاتی ته نگانه دا و پشت گیری کردن له کاتی بی توانایدا ...
 ههروه ها له کاتی ده برپینی هه لۆیسته زیان به خشه کان : له دور
 که وتنه وه له هه موو ئە و شتانه ی که زیان به خه لک ده گه یه نیّت چ له خودی
 خۆیاندا بیّت یان له مال و سامان یان له ناموس و که رامه تیاندا بیّت ...
 بو یه برایه تی له بهر خوا سیفه تیکی په یوهسته به ئیمان وه ، وه
 په وشتیکی هاوشانه له گه ل ته قوا و له خوا ترساندا ، چونکه برایه تی
راسته قینه پهیدا نابیت به بی ئیمان ، وه ئیمانیش ته واو نابیت به بی
برایه تی ، هه ر وهك چۆن هاوه لئیتی پهیدا نابیت به بی ته قوا ، وه ته قواش

ته او نابیت به بی هاوه لیتی چاک و یه کخوایه رست و شوین که وهی

سوننه ته کانی پیغه مبه ر (ﷺ) .

به لگه له سهر ئه وهی که برایه تی نابیت به بی ئیمان ئه م ئایه ته یه

که خوی گه وره ده فهرمویت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ [:] .

واته : ته نها ئیمانداران برای یه کن .

وه به به لگه له سهر ئه وهی که هاوپی یه تی نابیت به بی ته قوا ئه م

ئایه ته یه که خوی گه وره ده فهرمویت : ﴿ الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا

الْمُتَّقِينَ ﴾ [:] .

واته : براده ران و هاوپی یان له پوژی دوایدا هه ندیکیان ده بن به دوژمنی

هه ندیکیان ته نها ئه وانه یان نه بیته که له خوا ترس و ئه هلی ته قوان .

وه گومانی تیدا نی یه ئه گه ر برایه تی ئیمانی له گه لدا نه بیته ئه و ئه و

جوړه برایه تی یه له سهر بناغه ی به رژه وه ندی خوپی و سوده که سایه تیه کان

پیک دیت ...

هه روه ها ئه گه ر هاوپی یه تی ته قوا و له خوا ترسانی له گه لدا نه بیته

ئه و به ره مه که ی دژایه تی و رقه به رایه تی ده بیته له گه ل سهره تای

سهره لدانی یه که م ناکوکی که له نیوانیاندا روو ده دات له بهر شتیکی

دونیا یی یان له گه ل سهره تای سهره لدانی یه که م پیشبرکی که له سهر

ده سته که وت و به رژه وه ندیه کان که ده که ویتته نیوانیان ه وه .

وه ئه گه ر له موسلماندا ئیمان و ته قوا هه بوو ، بلام له پالیدا

برایه تی یه کی راسته قینه و هاوپی یه تیه کی پاک و پوخت نه بوو ، ئه و ئه و

ئیمان ه که م و کوپی تیدایه و ئه و ته قوایه ش پروپاگنده یه .

ئیمانیکى كه م و كوره له بهر ئەم فهرموودهيه كه پيغه مبهەر (ﷺ) تيايدا

]

ده فهرموئيت : »

[( ) .

واته : ئيمانى يه كيك له ئيوه ته واو نى يه هه تا بو براكه ي پيى خووش

نه بيت ئه وهى كه بو خووى پيى خووشه له خيىر و چاكه .

وه ته قواكه ي پروپاگنده يه له بهر ئەم ئايه ته كه خواى گوره تيايدا

ده فهرموئيت : ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ

العقاب﴾ [:] .

واته : هاوكارى يه كتر بكن له سه ر چاكه و ته قوا و له خوا ترسان

و هاوكارى يه كتر مه كن له سه ر تاوان و سته م كردن ، وه له خوا بترسن

چونكه خوا سزا و تو له ي سه خته .

جا ئه و مروقه ي به ئيمان و به ته قوا بيت له گه ل به يه ك گه يشتنيدا له

گه ل هاوشيو ازى خووى هه ست به دل ئارامى و ده روون پاكى ده كات له

يه كه م چركه ي ئه و به يه ك گه يشته دا ، وه ك پيغه مبهەر (ﷺ) ده فهرموئيت :

( ) .

»

واته : ده روونه كان هاوشيو از و هاووينه ن ، جا ئه وانه يان يه كتر ده ناسن

به چاكه يه ك ده گرن ، وه ئه وانه يان يه كتر ناسن به چاكه جياواز ده بن .

:)

( ) : ( ) : ( ) :

( ) : ( ) : ( ) :

( ) .

ئیستاش با بچینه ناو ده ریای قوولی برایه تی راسته قینه وه ...

بنه ماکانی برایه تی له بهر خوا

هیچ برایه تی یه ک لای خوا په سه ند نی یه و قه بول ناکریت و به روبوم و سه رئه نجامه که شی باش نابیت ئه گه ر ئه و برایه تی یه له سه ر ئه م چه ند بنامایه یه ی خواره وه بنیات نه نریت :

۱- ده بیت ئه و برایه تی یه ته نها له بهر خاتری خوا بیت :

وه ئه مه ش نایه ته دی ئیلا مه گه ر ئه و برایانه خویان پاک و بی بهری بکن له هموو بهرژه وه ندیه کی خویی ، و ته نها مه به ستیان ره زامه ندی خوا بیت له برایه تی یه که یاندا .

(( )) : (( ))

:

:

(( )) .

:

واته : پیاویک سه ردانی براده ریکی خوی کرد له گوندیکدا ، جا خوای گه وره فریشته یه کی نارد بو سه ر ریگا که ی و کاتیک هات بو لای پیی ووت : بو کوئی ده چیت ؟ ئه ویش ووتی : بو لای براده ریکم ده چم له م گونده دا ، فریشته که ووتی : ئایا هیچ مافیکی دنیا ییت به سه ریه وه هه یه لیی وه رگریته وه یان هیچ بهرژه وه ندیه کت هه یه له گه لیدا پیی هه لیسیت ؟

( ) : (/) .

( ) : ( ) .

ئەویش ووتی : نه خیر ، تهنه ئه وه نه بیته که من له بهر خوا خوشم دهویت ، فریشته کهش ووتی : جا من نیردرای خوام بو لای تو بو ئه وهی ئاگادارت بکه مه وه کهوا خواش توی خوش دهویت وهک چون تو ئه وت خوش دهویت له بهر خاتری خوا .

۲ - ده بیته ئه و برایه تی یه هاوشان بیته له گه ل ئیمان و ته قوادا :

وه ئه مه ش نایه ته دی ئیلا مه گه ر موسلمان براده ری ئیمان دار و له خوا ترس هه لبرێت .

خوای گه وره ده فه رمویت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ [:] .

واته : تهنه ئیمانداران برای یه کن .

وه ده فه رمویت : ﴿ الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴾ [:] .

واته : براده ران و هاوپییان له پوژی دوایدا هه ندیکیان ده بن به دوژمنی هه ندیکیان تهنه ئه وانیهان نه بیته که له خوا ترس و ئه هلی ته قوان .

وه پیغه مبه ریش (ﷺ) ده فه رمویت : »

( )
« .

واته : هاوپی یه تی که س نه که هیت ئیلا ئیمان دار نه بیته ، وه با که س خواردنت نه خوات ئیلا له خوا ترس نه بیته .

ئه مه ش له بهر ئه وه یه چونکه براده ر له سه ر بیروباوه ر و دین و ئایینی براده ره که یه تی ، وهک پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمویت : »

( )
« .

( ) : ( ) :

( ) : ( ) :

واته : پیاو له سهر دین و ئایینی براده ره که یه تی ، جا با یه کیك له
ئیوه سهیر بکات و بپوانیئت بۆ ئه وه ی بزانیئت براده ری کی ده کات .

۳ - ده بیئت نهو برایانه ئیسلام بکه ن به ریپازو پروگرامی ژیانیان :

وه ئه مهش نایه ته دی ئیلا به وه نه بیئت که نهو براده رانه په یمان به
یه کتر بدن که وا شه ریعه ته که ی خوا په ی ره و بکه ن و بگه ریپنه وه بۆ لای
ریپازه پوونه که ی پیغه مبه ر (ﷺ) له هه موو کاتی کدا .

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئاماژه ی بۆ ئه م مه رجه زۆر گرنگه ی برایه تی
کردوه له و فرموده یه دا که تیایدا فرموویه تی : »
... [ ] :

( )

واته : یه کیك له و ههوت کۆمه له ی که له پۆژی دوایدا خوا ده یان خاته
ژیر سیبهری عهرشی خۆیه وه ... دوو پیاون که له بهر خاتری خوا یه کتریان
خۆش ده ویئت و له سهر ئه وه کۆ ده بنه وه و له سه رشی جیا ده بنه وه .
مه به ست ئه وه یه : نهو دوو برایه له کاتی به یه کتر گه یشتندا په یمان
به یه کتر ده دن که په یوه ست بن به شه ریعه ته که ی خوا وه و به هه مان
شیوازیش له کاتی جیا بوونه وه یاندا په یمان ده دن که کرده وه به قورئان و
سوننه ت بکه ن .

بۆیه سه حابه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) نه گه ر دوانیان به یه کتر
بگه یشتایه ن جیا نه ده بوونه وه هه تا یه کیکیان سوره تی ( ) ی به سهر

( ) : ( ) ( ) ( ) ( ) :
( ) :
(/) : ( )

ئهوی تریاندا نه خویندایه ته وه ، ئهجا سه لامیان له یه کتر ده کرد و پاشان له یه کتر جیا ده بوونه وه .

(ﷺ)

»

«^(۸).

: ﴿وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲)﴾

( ) : ( ) .

:

:

(( ))

: (مُحَمَّدٌ نَاصِرُ الدِّينِ الْأَبْنَانِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ)

(/) :

: (ﷺ)

: (ﷺ)

:

)

( ) : (( ))

((

)

(/) : (( ))

(/ ...) ((

):

.(

( )

:

(ﷺ)

: ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ

ئەمەش ئەو دەگەیه‌نیت : ئەو دوو صەحابی‌یه بە‌رێزه پەیمانیان
بە یەکتەر دەدا که لە سەر پێبازی ئیسلام بپوون ، وە پەیمانیان دەدا لە
سەر ئیمان و کردەوه‌ی چاکە و بانگەواز کردن و ئارام گرتن لە سەر حەق و
پێگای پاست ^(١) .

**٤ - دەبیّت ئەو برایه‌تی‌یه راو‌ه‌ستاو بیّت لە سەر ئامۆژگاری کردنی
یەکتەر بە چاکە :**

وہ ئەمەش نایه‌ته‌ دی ئیلا بە‌وه نەبیّت که هەر یەکیک لەو
برادەرانه بیّت بە ئاوینە بۆ براکه‌ی تری ، بۆ ئەوه‌ی ئەگەر یەکیکیان لەوی
تردا کردەوه و پەوشتیکی چاک و جوانی بینی ئەوا هانی بدات و داوی

يَا حَسَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
(١٠٠) ﴿ [( )] : (/) : [.
:))
(ﷺ)

(ﷺ)
[( )] : (/) : (/) : (( )) : [( )] : .

^(١) که‌واته : دەبیّت برایه‌تی ئی‌مه‌ش بنیات بنیّت لە سەر بناغه و بنچینه‌ی ئیسلام و حەق و
پاستی نه‌که لە سەر بناغه و بنچینه‌ی حزبايه‌تی که بووته‌ مایه‌ی پارچه‌ پارچه‌ بوونی
موسلمانان و ته‌سک کردنه‌وه‌ی چه‌مکی برایه‌تی له‌ چوار چۆه‌ی لایه‌نگیری و ده‌مارگیری بۆ
حزب و گرووپ و کۆمه‌ڵ گه‌رێتی !
ئەمەش خۆی بۆ خۆی یەکیکه‌ له‌ زیان و زەرەر و شوینە‌واره خرابه‌کانی حزبايه‌تی !!!

ئەنجام دانی زیاتری لی بکات ، وه ئەگەر کهم و کورپهک یان ههلهیهکی لی بینی ئەوا به نهینی ئامۆژگاری و پینمووی دهکات و ههلهکهی بو راست دهکاتهوه و دهبیته پال پشت و هاندهریک بو وازهینانی له وههلهیه و گه پانهوهی بو سهر ریگی راست .

وه ئەمەش هاوکارییهکی زۆر گهورهیه بو خو پازاندنهوه به پهووشته جوان و بهرزهکان و وازهینان له پهووشته و کرداره گندهل و بوگه نهکان ، وه ههولیکیشه بو دروست کردن و بنیات نانی که سایه تیهکی برایانهی پاره ستاو له سهر ئایینی ئیسلام و پیوهری شه ریعت .

بۆیه ده بینین پیغه مبهری خوشه ویستمان (ﷺ) په یمان و به یه تی له هاوه لانی وهرده گرت له سهر ئامۆژگاری کردن به چاکه ، بو ئەوهی له ناو کۆمه لگادا ببن به بانگه واز کاری حهق و پپیشاندهری خیر .

(ﷺ) :))
والنصح لكل مسلم» ( ) .

واته : په یمان و به یه تم دا به پیغه مبهری خوا (ﷺ) له سهر نویژ کردن و زهکات دان و ئامۆژگاری کردن بو هه موو موسلمانیک . نهک هه ره وهنده به لکو ده بینین پیغه مبهری خوا (ﷺ) دین و ئایین کۆ دهکاتهوه له ئامۆژگاریدا .

(ﷺ) (ﷺ) :))
: ( ) .

( ) : ( ) : ( ) :
( ) : ( ) : ( ) :

۵ - ده‌بیٔ نه‌و برایه‌تی‌یه بنیات نرابیٔ له سهر هاوکاری کردنی یه‌کتر

له کاتی خوشی و ناخوشیدا :

وه ئەمەش نایه‌ته دی ئیلا به‌وه نه‌بیٔ که موسلمان به‌شداری خوشی‌یه‌کانی برای موسلمانانی خۆی بکات و دل‌گران و نارپه‌حه‌تیش ببیٔ به دل‌گرانی و نارپه‌حه‌تی براکانی .

هاوکاری یه‌کتر کردن له نیوان موسلماناندا به گشتی ئه‌رکیکی شه‌ری خواییه و ده‌بیٔ موسلمانان به‌دهم یه‌کتره‌وه بن له کاتی خوشی و ناخوشیدا .

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویٔ : ﴿وَعَاوَنُوا عَلٰی الْبِرِّ وَالْتَّقٰوٰی﴾ .

واته : هاوکاری یه‌کتر بکه‌ن له سهر چاکه و له خوا ترسان .

وه پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستمان (ﷺ) ده‌فه‌رمویٔ : »

« ( ) .

واته : نمونه‌ی ئیمان داران له دۆستایه‌تی و به‌به‌زی بوون و خوشه‌ویستیان بۆ یه‌کتر وه‌ک نمونه‌ی لاشه‌یه‌ک وایه ، ئە‌گه‌ر ئە‌ندامی‌کی ئیٚش و ئازاری هه‌بیٔ ئە‌وا هه‌موو ئە‌و لاشه‌یه له پیناویدا بی‌خه‌و ده‌بیٔ و تا ده‌یگریت .

وه هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رمویٔ : »

« ( ) .

( ) : ( ) .

( ) : ( ) .

واته : ئیمان دار بو ئیمان دار وهك خانو وایه هندیکی هندیکی تری توند و قایم دهکات ، وه پیغه مبهر (ﷺ) په نجه کانی هردوو دهستی کرد به یه کدا .

وه پیغه مبهر (ﷺ) ده فهرمویت : »

ومن كان في حاجة أخيه كان الله في حاجته

( )

واته : موسلمان برای موسلمانان ، سته می لی ناکات و نایفه وتینیت و به دهستی دوژمنی وه نادات ، وه هر که سیك کار بو به جی هیئانی پیویستی برایه کی بکات ئهوا خوا کار بو به جی هیئانی پیویستی دهکات ، وه هر که سیك نارپه حه تیه که له سهر موسلمانیک لا بهریت و له تهنگانه یه که دهری بکات ئهوا خوا یه کی که له نارپه حه تی و تهنگانه کانی رۆژی قیامه تی له سهر لاده بات ، وه هر که سیك که م و کورپی و عهیبی موسلمانیک داپوشیت ئهوا خوا عهیبه کانی داده پوشیت له رۆژی قیامه تدا .

بهروبووم و پاداشتی گه وره ی

برایه تی نیوان موسلمانان

ئه گهر موسلمانان به راستی و به کرده وه ئه م نیعمه ته ههره گه وره یه ی پهروه ردگاری بونه وه ره که خستویه تیه ناو دلئ بهنده دهروون پاک و دوسته له خوا ترسه کانی وه په پره و بکه ن له جی خویدا و برایه تی نیوانیان له

( ) : ( ) : ( ) :

((واته : خوا له هاوکاری)) :

بهنده ی دایه تا ئه و کاته ی بهنده له هاوکاری براکه ی دا بیت .

سه ر بنه ما شه ر عیه کان بیّت و ریگاکانی بته و کردنی ههستی برایه تی بگرنه
 بهر و مافهکانی برایه تی به جیبینن وهك چۆن له قورئان پیروژ و سوننه ته
 سه حیهکانی پیغه مبهردا (ﷺ) پوون کراوه ته وه و سه له فی صالحش کردار
 و رهفتاریان پی کردووه : ئەوا ده بن به خوشه ویستی یه کتر له بهر خوا ، وه
 ئەم خوشه ویستی یه ی نیوانیان چه ندین پاداشتی گه وره یان دهست ده خات
 و تام و چیژی به روبوومی ئەو برایه تی یه یان ده کهن له دونیا و دوا پوژدا ،
 وهك له م فهرموودانه ی خواره وه پوون کراوه ته وه :

۱ - خوشه ویستی له بهر خوا ریگایه بو به دهست هیئانی پله و
 پایه یهك كه پیغه مبهران و شه هیدانیش خوزگه ی پی ده خوانن :
 (ﷺ) : ((ﷺ))

[:]
 : [ ]
 : [ ]
 [ ]

: ﴿الْإِنِّ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ لَا خَوْفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ [:] (( )) .^( )

واته : له ناو بهندهکانی خوادا خه لکانیک هه یه نه له پیغه مبهرائن و نه له
 شه هیدانیشن ، پیغه مبهران و شه هیدانیش خوزگه یان پی ده خوانن له پوژی
 قیامه تدا له بهر ئەو پله و پایه به رزه ی هه یانه لای خوا ، سه حابه کان ووتیان

( ) : ( ) :
 : ((ﷺ)) [ ]
 . ( )

برایه تی نیوان موسلمانان .....

: ئەوی پیغه مبهری خوا هه والمان نادهیتی ئەوانه کین [به لکو خوشیانمان بویت] ، پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی : ئەوانه خه لکانیکن یه کتریان خوش دهویت به هوی قورئان و بهرنامه کهی خواوه به بی ئەوهی خزمایه تیان له نیواندا هه بیته نه له سهری دایکه وه و نه له سهری باوکیشه وه و نه له بهر پاره و مالیکیش که به یه کتری ببه خشن ، سویند به خوا ئەوانه روومه تیان رووناکه و پرشنگداره و دهره وشیتته وه و له سهر مینبهری نور و دره وشاوه دهبن له ناو گۆره پانی مه حشهردا ، وه ئەوانه ترسیان نییه له کاتیگدا که خه لک ده ترسیته و خه م و خه فه تیشیان له کاتیگدا که خه لک خه م و خه فه تیان هه یه ، ئەجا پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئەم ئایه تهی خوینده وه :

﴿الْإِنِّ أَوْلِيَاءُ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ، واته : دۆستانی خوا و پیاو چاکان نه ترسیان له سهرو نه خه م و خه فه تیشیان هه یه .

((: (ﷺ) (ﷺ)))

: (ﷺ)

(ﷺ)

!

: (ﷺ)

((( ) .

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی : ئە ی خه لکینه گوئی بگرن و تی بگن و فییر ببن : خوی گوره و پایه بهرز هه ندیک بهنده ی هیه نه له پیغه مبهرانن و نه له شه هیدانیشن ، پیغه مبهران و شه هیدانیشن خۆزگیان پی ده خوازن له پۆژی قیامه تدا له بهر ئە و پله و پایه بهرزهی و نزیکیه ی هه یانه لای خوا ، جا پیاویکی ده شته کی له و په پری خه لکه که وه له سه ر هه ردوو چۆکی دانیشن و به ده سستی ئاماژه ی کرد بو پیغه مبهر (ﷺ) و ووتی : ئە ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که سانیک له ناو خه لکدا نه له پیغه مبهرانن و نه له شه هیدانیشن ، پیغه مبهران و شه هیدانیشن خۆزگیان پی ده خوازن له بهر ئە و پله و پایه بهرزهی و نزیکیه ی هه یانه لای خوا ، ئە ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) و سه فیان که بۆمان شیوه یان پوون که ره وه بۆمان؟! جا پیغه مبهری خوا (ﷺ) له خۆشیدا پرومه تی گه شایه وه به پرسیاره ی ئە م پیاوه ده شته کی یه و فهرموی : ئە وانه که سانیکن له په پری خه لکه وه و هه لچنراوی ناو تیره و عه شیره ته کانن ، هه یچ په یوه ندییه کی خزمایه تی نزیک په یوه سستی نه کردوون به یه که وه ، یه کترین خۆش ده ویت له بهر خوا و دلیان ده ر حه ق به یه کتر پاکه ، خوی گوره له پۆژی قیامه تدا مینه ر و کۆشکی نور و دره وشاوه یان بو داده نیت و ئە وانیشن له سه ری داده نیشن و خوا پرومه تیان پرشنگدار و نورانی و دره وشاوه ده کات و جل و بهرگیشیان له نور و دره وشاوه یه ، خه لکی له پۆژی قیامه تدا ده ترسن به لام ئە وان

( ) : ( ) .

ناترسن ، ئەوانه دۆست و خۆشهویستی خوان و نه ترسیان له سهر و نه خه م و خه فه تیشیا هه یه .

۲ - خۆشهویستی له بهر خوا ریگایه بۆرژگار بوون له نارهحه تیه کانی گۆره پانی مه حشه ر و پۆژی قیامه ت :

» : (ﷺ) (ﷺ)

. ( ) « : [ ] ...

واته : یه کیک له وحه وت کۆمه له ی که له پۆژی دوایدا خوا ده یان خاته ژیر سیبه ری عه رشی خویه وه : ... دوو پیاون که له بهر خاتری خوا یه کتریان خۆش ده ویت و له سهر ئەوه کۆ ده بنه وه و له سه رشی جیا ده بنه وه . مه به ست ئەوه یه : خۆشهویستی نیوان دوو برای موسلمان له بهر خوا هۆکاره بۆ به ده ست هیئانی به خته وه ری و ئارامی و پرژگار بوون له نارهحه تیه کانی گۆره پانی مه حشه ر و پۆژی قیامه ت .

۳ - خۆشهویستی له بهر خوا ریگایه بۆ به ده ست هیئانی خۆشهویستی خوا :

:

[:]

:]

: [

:

:

:

:

:

:

. ( ) :

( ) :

( )

وجبت محبتی :

(((ﷺ))) :

((( ))) .

للمتجابين في

واته : پویشتمه ناو مزگه وتی (دیمه شق) هوه له و کاته دا لایکم بینی
 دهم به خنده و پیکه نین بوو ، له هه مان کاتدا خه لکانیکم له گه لیدا بینی
 ئەگر له شتی کدا جیاوازی له نیوانیاندا هه بوایه ئەوا ده گه پانه وه لای ئەو و
 پشتیان به و ده به ست و له بریار و قسه شی دهر نه ده چوون ، منیش
 پرسیارم کرد دهر باره ی ، ووترا : ئەمه ( ) هه ، پاشان بۆ سبه ینی
 زوو پویشتم بۆ مزگه وت ، جا بینیم ( ) پیش من زووتر پویشتبوو بۆ
 مزگه وت و بینیم نویژی ده کرد ، چاوه پروانیم کرد هه تا نویژه که ی ته واو کرد
 ، ئەجا پوو به پوو پویشتم بۆ لای و سه لامم لی کرد و ئەجا پییم ووت :
 سویند به خوا من تۆم خوۆش ده ویت له بهر خوا ، ئەویش ووتی : ئایا له بهر
 خوا منت خوۆش ده ویت ؟ ووتم : به لی له بهر خوا ، ووتی : له بهر خوا ؟
 ووتم : له بهر خوا ، ئەجا کردی به ناوه پراستی کراسه که مدا و پامیکیشا بۆ
 لای خووی و ووتی : مژده ت لی بیت چونکه من بیستوومه له پیغه مبهری
 خواوه (ﷺ) ده یفه رموو : خوی گه وره و پایه بهرز [له فه رموده یه کی
 قودسیدا] فه رموویه تی : **خوۆشه ویستی خۆم پیویستم کردوووه بۆ ئەمانه :**
للمتجابين في : ئەوانه ی که له بهر من یه کتريا خوۆش ده ویت .

: ئەوانه ی که له بهر من له گه ل یه کتردا داده نیشن و

مه جلیس ده گیرن .

( ) : ( ) ( ) :

((( ))) : واته : ئەوانه ی که له بهر من سه ردانی یه کتر ده که ن .

: ئهوانه ی که له بهر من شت به یه کتر ده به خشن .

((ﷺ)) : ((ﷺ))

:

:

: بَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحْبَبَكَ ((ﷺ)) .

واته : پیاویک سهردانی براده ریکی خوی کرد له گوندیکدا ، جا خوی گوره فریشته یه کی نارد بۆ سهر ریگاکه ی و کاتیک هات بۆ لای پی پی ووت : بۆ کوئی ده چیت ؟ ئه ویش ووتی : بۆ لای براده ریکم ده چم له م گونده دا ، فریشته که ووتی : ئایا هیچ مافیکی دنیا ییت به سه ریوه هه یه لی پی وه رگریته وه یان هیچ به رزه وه ندیه کت هه یه له گه لیدا پی پی هه لبسیت ؟ ئه ویش ووتی : نه خیر ، ته نها ئه وه نه بییت که من له بهر خوا خوشم ده ویت ، فریشته که ش ووتی : جا من نیردرای خوام بۆ لای تو بۆ ئه وه ی ئاگادارت بکه مه وه که وا خواش تو ی خوش ده ویت وه ک چون تو ئه وت خوش ده ویت له بهر خاتری خوا .

خوشه ویستی له بهر خوا ریگایه بۆ هه ست کردن به تام و

چیژی ئیمان و باوهر :

((ﷺ)) : ((ﷺ))

:

((ﷺ)) .

( ) : ( ) .

( ) : ( ) ( ) ( ) ( ) .

واته : سى خهسلهت و كردار ههيه له هه ر كه سيكدا هه بيته ئه وا تام
و چيژى شيريني ئيماني كردوه :

ده بيته خوا و پيغه مبه ره كه ي (ﷺ) له لا خو شه ويست تر بيته له
هه موو كه سيك جگه له وان .

وه ده بيته ئه و كه سه ي كه خو شي ده ويته خو شي نه ويته ته نها له
به ر خوا نه بيته .

وه ده بيته پي ناخوش بيته بگه ريته وه ناو كو فر و بي باوه پي
وه ك چون پي ناخوشه فرى بدريته ناو ناگره وه .

چهند ريگايهك بو بته و كردنى ههستي برايه تي نيوان موسلمانان

ئاييني پيروزي ئيسلام چهند ريگايهكي داناوه بو زياتر بته و كردنى
ههستي برايه تي نيوان موسلمانان و توند و تول كردنى گريى خو شه ويستی
نيوانيان ، له كاتيكا ئه گه ر موسلمانان ئه م ريگايانه بگرنه بهر و په يره وي
بكه ن ئه وا پوژ به روژ په يوه ندى و برايه تي نيوانيان زياد ده كات :

ئه گه ر كه سيك برايه كي موسلمانى خوشويست ئه وا با ناگادارى
بكاته وه كه وا ئه و خو شي ده ويته :

(ﷺ) :

« ( ) .

واته : ئه گه ر پياويك برايه كي خوشويست ئه وا با ناگادارى بكاته وه
كه وا ئه و خو شي ده ويته .

( ) : ( ) .

(ﷺ) : (((ﷺ) :
 : : (ﷺ) :
 : : : :
 . ( ) «

واته : پیاویک له لای پیغه مبهردا (ﷺ) دانیشتبوو ، جا پیاویک دای به لایدا ، پیاوی یه که م ووتی : ئە ی پیغه مەری خوا (ﷺ) من ئەم پیاوم خۆش دهویت ، جا پیغه مبهردا (ﷺ) فهرموی : ئایا ئاگادارت کردوه ته وه ؟ پیاوه کهش ووتی : نه خیر ، پیغه مبهردا (ﷺ) فهرموی : ئاگاداری بکه ره وه ، ئەویش پڕویشته به دوایدا و پئی گهیشته و ووتی : من تۆم خۆش دهویت له بهر خوا ، ئەویش ووتی : خوا خۆشتی بویت که منت له پیناویدا خۆش دهویت .

با له کاتی به یه کتر گهیشته ئایو به خهنده و پرومهت

کراوه بیّت :

چونکه پیغه مبهردا (ﷺ) ئازیزمان (ﷺ) ده فهرمویت : ((
 ( )
 . ( ) «

واته : هیچ کرده وه یه کی چاکه به که م و سوک مهزانه ، ته نانهت گهیشته نیشته به برایه کت به پرومه تیکی کراوه وه .

( ) : ( ) .
 ( ) : ( ) .

)) : (ﷺ)

: (ﷺ)

( )

واته : هـموو چاكه يه ك صه ده قه و خيـره ، وه هـنديك له چاكه
ئه وه يه : گه يشتننت به برايـه كت به پروومه تيكي كراوه وه ، وه له سه تله كه ت
ئاو بكه يته ناو قاپ و مه نجه لي براكه ت ـ واته : هاوكاري بكه يت له ئاو پي
به خشيندا ـ .

(( )) :

( )

: (ﷺ) : (ﷺ)

(( )

واته : پروو كراوه ي و ليو به خنده بوونت له پروومه تي برايـه كتدا
صه ده قه و چاكه يه بوـت .

بوـيه ده بينين ئه مه يه كيـك بووه له په ووشته به رزه كاني پيـغه مبه ري
خوشه ويستان (ﷺ) وه ك صه حابه به پريزه كاني بومان ده گيـر نه وه (ﷺ) .

(( )) : (ﷺ) : (ﷺ)

((

(( ) :

( ) : ( )

(/) : ( )

( ) : ( ) : ( )

واته : هيچ كاتيڪ پيغهمبر (ﷺ) ريگري لئنه كرووم بجمه ژووره وه
بۆ لاي ، وه هـروهـا هـر كاتيڪ منى بينيوه ئيلا پيگه نيوه و ليو به
خنده بووه له روومه تمدا .

سەردان و ديارى بۆ بردن و پيرۆز باى ليكردن له بۆنه

شەرعىيە كاندا :

/ سەردان كردن :

له پيشنه وه باسى ئەو فەرمووده يەمان كرد كه پياويك سەردانى
براده ريكي خوي كرد له بەر خوا و ئەم جۆره سەردانه شى بوو به هۆكارى
ئەوهى خۆشه ويستى خوا بۆ خوي به دەست بينيت .

(ﷺ) : (((ﷺ)))

((( )))

واته : هەر كه سيك سەردانى نه خۆشيك يان سەردانى برايه كى بكات
له بەر خاترى خوا ، ئەوا بانگ كه ريك بانگى ده كات و ده لئيت : خوا پاكت
بكات وه و پيگاي خيرو چاكه تيش بۆ پاك بكات وه و جيگايه كتيش بۆ
ئاماده بكات له به هه شتدا .

) : (( ))

(( )) (( )) (( )) (( ))

( ) : ( ) ( ) ( ) : ( )

)) : ( ) : (ﷺ)

(/) : (

( ) : ( ) : ( )

(( )) (( ))

:

(( )) (( ))

(( )) (( ))

:

( ) (

وه له فەرموودهیه کی قودسیدا خوی پهرهردگار فەرموویه تی :

)

( ) «...»

واته : من خوْشه ویستی خوْمم به حهق و شایسته داناوه بوْ ئه مانه :

- المتحابین فی : ئه وانه ی که له بهر من یه کترین خوْش دهویت .

- المتواصلین فی : ئه وانه ی که له بهر من په یوهندی خزمایه تی

به جی ده گه یه نن .

- المتناصحین فی : ئه وانه ی که ئاموژگاری یه کتر ده کهن له

بهر من .

- المتزاورین فی : ئه وانه ی که له بهر من سهردانی یه کتر

ده کهن .

- المتبادلین فی : ئه وانه ی که له بهر خوْیان و مالیان ده به خشن .

( ) : (/) .

( ) : ( ) .

ب / دیاری بۆ بردن :

پینغه مبهری خوا (ﷺ) ده فه رمویت : « ( ) .
واته : دیاری بۆ یه کتر ببه ن ده بن به خوشه ویستی یه کتر .

ج / پیروزبای لی کردن له بۆنه شرعیه کاندای :

وه چاک تر وایه ئه و دو عایانه بلیت که له سوننه تی پینغه مبهردا هاتوو ه (ﷺ) وه ک :

ئه گهر جل و بهرگی نوێ و تازه ی کپی ، ئه و پئی ی بلی :
»

« (ﷺ) ( ) .
ئه گهر ژنی هینا یان شووی کرد ، ئه و پئی ی بلی :
» (ﷺ)

( ) .
ئه گهر مندالی بوو ، ئه و پئی ی بلی :
»

« .
ئه ویش با له وه لامدا بلیت : »
( ) .
«

-
- ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .
  - ( ) : (/) .

همروهها هم سونه تانه چندین دوعای ترمان بیر ده خاتوه که به
هوس هندیک حالته وه موسلمان بو برای موسولنانی دهکات و
همووشیان ریگای خیر و چاک و به سوودن بو زیاتر بوونی په یوه ندی
برایه تی و خوشه ویستی نیوان موسلمانان ، نه وانه :

نه گهر چاکه یه کی بوت کرد نه و باش وایه توش پاداشتی به
چاکه بدهیته وه وه ک خوی گه وره ده فره مویت : ﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا
الْإِحْسَانُ ﴾ [:] .

وه سوننه تیش وایه پیی بلیت : ( ) .
چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت :))
(( ) . :

وه نه گهر موسلمانیک خواردنیک یان خواردنه وه یه کی پی
دایت نه و بلیت :)) (( ) .

وه نه گهر میوان بوویت نه و نه م دوعایه بو خاوه ن خواردنه که بکه :
)) (( ) .

وه نه گهر پشمی و وتی :)) ((نه و توش پیی بلیت :
)) ((، نه نجا نه ویش با بلیت :))
(( ) .

-
- ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .
  - ( ) : ( ) .

وه کاتیک برایه کت سه فەر ده کات بۆ شوینیک ئه وای پئی بلی :

((( ) .))

وه با موسافرکه یش له وه لامدا به تۆ بلیت :

((( ) .))

گرنگی دان به هاوکاری کردن و به دهم هاتنه وهی یه کتر له کاتی

تهنگانه و پیوستدا :

له پیشه وه باسی ئه و فهرمووده یه مان کرد که پیغه مبهری خوا (ﷺ)

ده فهرمویت :))

•((

واته : ههر که سیک کار بۆ به جی هینانی پیوستی برایه کی بکات ئه وای

خوا کار بۆ به جی هینانی پیوستی ده کات ، وه ههر که سیک نارپهحه تیه ک

له سهر موسلمانیک لا به ریت و له تنگانه یه ک دهری بکات ئه وای خوا یه کیک

له نارپهحه تی و تنگانه کانی رۆژی قیامه تی له سهر لاده بات .

بۆیه ده بینین پیغه مبهری خوا (ﷺ) به دهم هاتنه وهی ( ) ی له

یاد ناچیت که له کاتی تنگانه و پیوستیدا فریای خوی و هاوه له

چه ووساوه و که م دهسته کانی که وتوو وه که ده فهرمویت :))

((( ) .)) (ﷺ)

-
- ( ) : ( ) :
  - ( ) : ( ) :
  - ( ) ( ) ( ) :
  - ( ) : ( ) :

واته : هیچ که سیک نییه دهستی یارمه تی له لام گه وره تر بیټ له
( ) ، پاراستمی و هاوکاری کردم به خوئی و پاره و مالیه وه ، وه
کچه که شی لی ماره کردووم .

(((ﷺ))) :

:

:

:

:

:

:

:

: إنهم أخوة بعضهم من بعض) ( ) .

واته : عومهری کورپی خه طاب (ﷺ) چوارسه دیناری (٤٠٠ مسقال
زیږ) هیئا و کردیه ناو کیسه یه ک ، ئه نجا ووتی به خزمه تکاره که ی : ئه م

(( ))

(( )) ( )

. ( ) :

: (( )) (/) : (( )) (( )) :

. ( ) : (/)

پارهيه ببه بو ( ) و ئهجا له مالياندا ماويهك خوت
 خهريك بكه و سهير بكه بزان چي لي دهكات ، ئه و خزمه تكارهش پارهكه ي
 برد بوي و ووتى : كاربه دهستي ئيمان داران پيٽ دهليت : ئه مه له ههنديك
 پيويستيه كانتا به كار بيئه ، ئه ويش ووتى : خوا پي ي ببه خشيت و پره حمى
 لييكات ، ئهجا ووتى : وهره ئه ي كه نيزهك ئه م حهوت ديناره ببه بو فلان
 و ئه م پينجهش بو فلان و ههروه ها ئه م پينجهش بو فلان ههتا هه مووى
 تهواو بوو ، پاشان خزمه تكاره كه گهرايه وه بو لاي عومهر و هه والي ئه م
 كاره ي ( ) ي بو يرده وه ، ئهجا بيني ئه وهنده ي ترى ئاماده كردوه
 بو ( ) و ووتى پي ي : ئه مهش ببه بو ( ) ئهجا له
 مالياندا ماويهك خوت خهريك بكه و سهير بكه بزان چي لي دهكات ، ئه و
 خزمه تكارهش پارهكه ي برد بوي و ووتى : كاربه دهستي ئيمان داران پيٽ
 دهليت : ئه مه له ههنديك پيويستيه كانتا به كار بيئه ، ئه ويش ووتى : خوا
 پي ي ببه خشيت و پره حمى لييكات ، ئهجا ووتى : وهره ئه ي كه نيزهك
 ئه وهنده پاره ببه بو مالي فلان و ئه وهنده پاره ببه بو مالي فلان ، له و
 كاته دا ژنه كه ي ( ) دهركهوت و پارهكه ي بيني و ووتى : سويند به خوا
 ئيمهش هه ژارين و له و پارهيه مان پي ببه خشه ، جا له كيسه كه دا هيچ پاره
 نه مابوو ته نها دوو دينار نه بيت ئه ويشي هه لدا بو ژنه كه ي ، ئهجا
 خزمه تكاره كه گهرايه وه بو لاي عومهر و هه والي ئه م كاره ي ( ) شى دايه
 ، جا عومهر ئه مه ي زور پي خوش بوو و ووتى : ئه مانه چه ند برايەكن
 هه نديكيان به شيكن له هه نديكيان .

به جي گه ياندني مافه كاني براتي به سه ريه كتروه :

مه به ست به مه ش ئه و مافانه یه که ده بیّت موسلمان دهر حه ق به
 برای موسلمانن ئه نجامی بدات و فه راموشی نه کات به پیئی توانا ، وه ک :
 سه لام لی کردن و وه لام دانه وهی له کاتی به یه کتر گه یشتندا و سه ردان
 کردنی له کاتی نه خوشیدا و وه لام دانه وهی له کاتی کدا که ده عوه تت ده کات
 بو خواردنیک ... هتد .

مافه کانی برایه تی نیوان موسلمانان (حقوق الأخوة)

* ئه و فه رموودانه ی که نه م باره یه وه هاتوون :

((: (ﷺ) (ﷺ)

:

((( ) .

( ) : ( ) .

برایه‌تی نیوان موسلمانان .....

واته : مافه‌کانی موسلمان له سهر موسلمان پی‌نجن : وه‌لام دانه‌وه‌ی سه‌لام ، سه‌ردانی نه‌خوش ، شوینکه‌وتنی جه‌نازه ، وه‌لام دانه‌وه‌ی ده‌عوته ، دوعا‌کردن بو‌ئه‌و که‌سه‌ی ده‌پژمیت .

((ﷺ)) : ((ﷺ))

:

((ﷺ)) .

واته : پی‌نج ئاکار هه‌یه واجب و پی‌ویسته له سهر موسلمان به‌جی‌ی بینیت بو‌ برای موسلمانی : وه‌لام دانه‌وه‌ی سه‌لام ، دوعا‌کردن بو‌ئه‌و که‌سه‌ی ده‌پژمیت ، وه‌لام دانه‌وه‌ی ده‌عوته ، سه‌ردانی نه‌خوش ، شوینکه‌وتنی جه‌نازه .

((ﷺ)) : ((ﷺ))

((ﷺ)) : ((ﷺ))

((ﷺ)) .

واته : مافی موسلمان به‌ سهر موسلمان‌ه‌وه شه‌شه ، ووترا : ئه‌و مافانه چین ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ؟ فه‌رموی : ئه‌گه‌ر پی‌ی گه‌یشیت ئه‌وا سه‌لامی لی‌بکه ، وه‌ ئه‌گه‌ر ده‌عوته‌ی کرد ئه‌وا وه‌لامی بده‌ره‌وه ، وه‌ ئه‌گه‌ر داوای ئاموژگاری لی‌ت کرد ئه‌وا ئاموژگاری بکه ، وه‌ ئه‌گه‌ر نه‌خوش که‌وت ئه‌وا سه‌ردانی بکه ، وه‌ ئه‌گه‌ر مرد ئه‌وا شوینی جه‌نازه‌که‌ی بکه‌وه .

( ) : ( ) .

( ) : ( ) .

(ﷺ) : (ﷺ)

...)) ( ) .

واته : پیغه مبهری خوا فه رمانی پیکردین به حهوت شت و پری گیشی
لیکردین له حهوت شت ، فه رمانی پیکردین به : شوینکه وتنی جه نازه ،
سه ردانی نه خوش ، سه رخستنی سته م لیکراو ، به جیهینانی سویندی
که سیک سویندی لیت خواردییت ، وه لام دانه وهی سه لام ، دوعاگردن بو ئه و
که سهی ده پرمییت ...

(ﷺ) : (ﷺ)

...)) ( ) .

واته : پیغه مبهری خوا فه رمانی پیکردین به حهوت شت و پری گیشی
لیکردین له حهوت شت ، فه رمانی پیکردین به : سه ردانی نه خوش ،
شوینکه وتنی جه نازه ، دوعاگردن بو ئه و که سهی ده پرمییت ، به جیهینانی
سویندی که سیک سویندی لیت خواردییت ، سه رخستنی سته م لیکراو ،
وه لام دانه وهی ده عوهت ، بلاوگردنه وهی سه لام ...

( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) : ( )
( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) . ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
( ) : ( ) .

)) : ( ) ( )
 (([ ]
 ( ) :

واته : خواردن بدهن به کهسانی برسی و وه لآمی دهعهوت بدهنهوه و سهردانی نهخوش بکهن و دیل و بهندکراو رزگار بکهن .

* نایا مافه‌کانی برایه‌تی هه‌رئه‌وندهیه ؟

زانایان فهرموویانه : مافه‌کانی برایه‌تی نیوان موسلمانان زۆرن و ته‌نها کورت هه‌لئه‌چنراون له‌و چه‌ند مافه‌ی که له‌و فهرموودانه‌وه‌ی سه‌ره‌وه باسکران ، به‌لام ئه‌وانه‌ی که باسکران بریتین له‌ گرنه‌گترین مافه‌کانی موسلمان به‌ سه‌ر برای موسلمانیه‌وه .
) : " "

...

(...)

واته : مانای ئه‌م پستانه ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیته که‌وا ئه‌مانه له‌ مافه‌کانی ئیسلامن و مافی تریش هه‌یه که له‌ فهرمووده‌ی تردا باس کراوه ...

( ) : ( ) ( ) ( ) :
 " : ( ) " ...
 (" " "
 [(/) :]
 (/) :

واته : ئامان ووریای گومان بن چونکه گومان درۆترین ووتهی دهروونه ، و چاوه چاوه مهکه ن بۆ موسلمانان ، و جاسوسی مهکه ن ، و پیشبرکی مهکه ن بۆ دونیا ، و حه سودی به یه کتر مه به ن ، و نرخى شتومهك له سهر یه کتر گران مهکه ن ، و رقتان له یه کتر نه بیټ ، و پشت له یه کتر هه لمه که ن ، و مامه له و کرپین و فرۆشتن مه که ن به سهر مامه له ی یه کتر ، و خوازینی ژن مه که ن به سهر خوازینی براتان تاوه کو ئه و ماره ی ده کات یان وازدینیټ ، وه ببن به به نده ی خوا و برای یه کتر ...

) :
( ) .

واته : ئەم فەرمووده یه فەرمووده یه کی زۆر گه وره یه و چه ندین سوود و ئاکار و ئادابی له خو گرتوو که موسلمانان پیوستیان پیان هه یه .

* حوکمی ئەم مافانه ی موسلمانان به سهر یه کتره وه :

زانایان له م حوکمی ئەم مافانه دا سی مه زه ب و بۆچوونی جیاوزیان هه یه :

- ١ - هه ندیک له زانایان ده لئین : به جی گه یاندنی ئەم مافانه سوننه تیکی جهخت له سهر کراوه ( ) .
- ٢ - وه هه ندیکی تریان ده لئین : ( ) فەرزه له سهر هه ندیک به شیوه یه که ئەگه ر چه ند موسلمانیک هه ستان به جی گه یاندنی ئەم مافانه که وا به س بیټ ئەوا ئەم ئه رکانه له سهر ئەوانه ی تر پیوست و واجب نابیت .

( ) : (/) .

۳ - وہ ہندیکی تریان دہلین : ( ) فہرزہ لہ سہر ہموو

تاکیکی موسلمانان ئەم مافانہ بہ جی بگہ یہ نیت بہ رامبہر بہ یہ کتر .

بہ لام بۆچوونی راست و دروست بریتی یہ لہ مہزہب و بۆچوونی

دووہم کہوا ئەگەر چہند موسلمانیک ہہستان بہ جی گہ یاندنی ئەم مافانہ بہ

شیوہ یہک بہس بیت ئەوا ئەم ئەرکانہ لہ سہر ئەوانہ ی تر پیویست و واجب

نابیت ، بہ لام ئەگەر بہ جی گہ یہ نہری ئەم مافانہ ئەوہندہ نہ بوون کہ بہس

بیت ئەوا ہموو موسلمانانی بہ توانا و بہ تاگا تاوانبار دہبن .

( ) : " " :

(...) ( ) .

( ) : ((حق المسلم على المسلم خمس))

: ((خمس تجب للمسلم على المسلم)) : ((حق

المسلم على المسلم ست)) : ((واذا استنصحتك فانصحنه)) _____

:

( ) ( ) _____

واتہ : پوون و ئاشکرایہ کہوا مہ بہست بہ (حہقہ لہ سہر موسلمان)

واجب و پیویست بوونہ ، وہ ئاشکراشہ لیژدہدا مہ بہست ئەوہیہ واجبہ لہ

سہر ہندیکی کہوا بہ جی ہینانیاں بۆ ئەو مافانہ بہس بیت .

( ) : (/) .

( ) : (/) : (/) .

مافه کان موسلمانان به سهریه کتره وه برتین له :

یه کهم : سه لام کردن و وه لامدانه وهی سه لام ((إلقاء السلام ، وردُّ

السلام)) :

له فهرموده کانی سه ره وه دا باس له م مافه کراوه به :

)) - ((، واته : نه گهر پیی گه یشیتیت نه وا

سه لامی لیبکه ، نه مهش سوننه ته .

)) - ((، واته : وه لامدانه وهی سه لام ، نه مهشیان واجب و

فهرزه .

)) - ((، واته : بلاوکردنه وهی سه لام له نیوان یه کتردا

، نه مهشیان ده بیته مایه ی دروست بوونی خوشه ویستی له نیوان

موسلماناندا .

(ﷺ) : ((

)) ( ) . :

واته : ناچنه به هه شته وه تاوه کو ئیمان و باوه پ نه هینن ، وه ئیمان و

باوه پتان ته واو نابیت تاوه کو خوشه ویستی یه کتر نه بن ، ئایا پینماییتان

نه کهم بو شتیك نه گهر نه جامی بدن نه وا ده بن به خوشه ویستی یه کتر :

سه لام کردن له یه کتر و وه لامدانه وهی له نیوانتانا بلاوبکه نه وه .

* **فهرل و گهره یی پاداشتی سه لام کردن و بلاوکردنه وهی :**

(( )) : ( )

: : :

: :

( ) ((...)) . :

واته : پیاویک دای به لای پیغه مبهری خوادا ( ) له کاتی کدا که
 پیغه مبهری خوا ( ) دانیشتبوو له مه جلیسیکدا و ووتی : ( )
 پیغه مبهری خوایش ( ) وه لای دایه وه و فهرمووی : ئەمه (۱۰) ده چاکه ،
 ئەنجا پیاویکی تر تیپه پری و ووتی : ( ) پیغه مبهری
 خوایش ( ) وه لای دایه وه و فهرمووی : ئەمه (۲۰) بیست چاکه ، ئەنجا
 پیاویکی تر تیپه پری و ووتی : ( ) پیغه مبهری
 خوایش ( ) وه لای دایه وه و فهرمووی : ئەمه (۳۰) سی چاکه .
 * راستکردنه وهی هه ندیک هه لهی موسلمانان له م بابته دا :

۱ - گۆرینه وهی وشه کانی سه لام کردن که له قورئان و سوننه تا
 هاتوو به هه ندیک وشه و ووتی خه لک یان به هه ندیک وشه ی
 بی باوه ره کان له گاور و جووله که :

وه ک ئە وهی که له کاتی به یه کتر گه یشتندا ده لئین : (ئهم کاته ت باش)
 یان (چۆنیت) یان (مه رحه با) یان (ئه له و) ... هتد ، هه روه ها له کاتی
 وه لامدانه وهی سه لامدا ده لئین : (سه لام سه ر چاو) یان (سه ر سه رم) یان
 (رۆحه که ی) یان (به خیربیت) ... هتد .

( ) : ( )

( ) : ( ) .

ئەمانە ھەمووی ھەلەن چونکە پیچەوانەن بۆ ئەم فەرموودەییە

پیغەمبەر (ﷺ) :

)) : :
( ) ((: : ((

واتە : عائیشە فەرمووی : پیغەمبەری خوا (ﷺ) پێی فەرمووم : جبیریل

سەلامت لێ دەکات ، منیش ووتم : ( ) .

کەواتە دەبیّت لە وەلامدا بلاییت :

۲ - وازھێنان لە سەلام کردن لە کاتی جیابوونە وەدا : زۆرێک لە

موسلمانان وا تیگە یشتوون کەوا سەلام کردن تەنھا تایبەتە بە کاتی بە

یە کتر گەیشتن و بەس ! ئەمە تیگە یشتنە ھەلە یە چونکە پیچەوانە یە بۆ ئەم

فەرموودەییە پیغەمبەر (ﷺ) :

(( ) : (( ) :

(( ) .

واتە : ئەگەر یەکیکتان گەیشتە کۆر و کۆمەل و مەجلیسێک با سەلام

بکات ، وە ئەگەر ویستیشی ھەلبسیت ئەوا با سەلام بکات چونکە سەلامی

یە کەم لە پیشتر و شایستە تر نی یە لە وە ی دوایی .

۳ - سەلام کردن بە ئاماژە ی دەست و سەر جولاندنە وە : زۆرێک لە

موسلمانان لە کاتی سەلام کردندا خۆیان دەشوبھێنن بە گاوری و جۆولە کە وە

( ) : ( ) :

( ) : ( ) :

( ) :

، بۆیه ده بینیت سه لام کردنیان یان وه لامدانه وهی سه لامیان بریتییه له
ئامازه کردن به دهست بهرزکردنه وه یان سه ر جۆلاندنه وه یان وه رین لیدان
ئه گهر له ناو سه یار و ئۆتۆمبیل بییت ، ئه مه یش هه له یه چونکه پیچه وانه یه
بۆ ئه م فه رموده یه ی پیغه مبه ر (ﷺ) :

(ﷺ) : (ﷺ) :

(( ) .

واته : وه کو جووله که سه لام مه که ن له یه کتر چونکه سه لام کردنی
جووله که بریتییه له سه ر و دهست جۆلاندنه وه و ئامازه کردن .
) :

...

) :

...

(( ) .

واته : ته نها ئامازه کردن به دهست و هاوشیوه کانی به س نییه ...
به لام حاله تی نوێژ له مه جیا ده کرێته وه ... هه وه ها بۆ که سیکیش که وا
دوور بییت لیته وه به شیوه یه ک که وا گوێ بیستی سه لامه که نه بییت ئه وا
دروسته سه لامی لیبکه یت به ئامازه و له گه ل ئامازه که شدا به زمانت
سه لامه که ده لییت .

دووهم : سه ردانی نه خوش ((وعیادة المریض)) :

( ) " " (/) :
" ( ) : (/) : " "
(/) : " : ( ) : ( ) : "
. ( ) :
. (/) : ( )

* فہزل و گہورہیں سہردانی نہخوش :

(( )) : (( ))

(( )) .

واتہ : ہر کہ سیک بچیت بو سہردانی برایہ کی نہخوشی ئہوا لہ ناو دروینہ کردنی بہرہمہکانی بہہشتدایہ تاوہکو دادہنیشیت ، جا ئہگہر دانیشست ئہوا پرحمت و بہزہیی خوا دہیگریتہوہ ، وہ ئہگہر ئہو سہردانہی لہ کاتی بہیانیدا بوو ئہوا (۷۰,۰۰۰) فریشستہ بوئی دہپارینہوہ لہ خوا و دوعای خیری بو دہکن تاوہکو ئیوارہ ، وہ ئہگہر ئہو سہردانہی لہ کاتی ئیوارہدا بوو ئہوا **ہفتاہہزار** فریشستہ بوئی دہپارینہوہ لہ خوا و دوعای خیری بو دہکن تاوہکو بہیانی کہ پوژی لیڈہبیٹہوہ .

* حوکم سہردانی نہخوش :

( ) :

(( )) : (( ))

(( )) .

واتہ : ئیمامی ( ) فہرموویہتی : "بابہتی واجبیتی سہردانی نہخوش" ئہجا فہرموودہکہی پیغہمبہری خوای (( )) گپراوہتہوہ کہ

( ) : ( ) :

( ) : (/) :

( ) : ( ) :

فهرموویه تی : خواردن بدهن به کهسانی برسی و سهردانی نه خوش بکهن و دیل و به ندرکراو رزگار بکهن .

* سوننه ته دوعای که فاره تی تاوان و چاک بوونه وه بو نه خوش بکهیت :

(ﷺ) :

: (ﷺ) :

( ) ((... .

واته : پیغه مبه ر (ﷺ) رویشت بو لای پیاویکی ده شته کی نه خوش و سهردانی کرد ، وه پیغه مبه ر (ﷺ) نه گهر برپویشتایه ت بو سهردانی نه خوشیك پیی ده فهرموو : نه م نه خوشی یه هیچ نی یه و پاک که ره وه و لابه ری تاوانه کانه به ویستی خوا .

) : " " "

" "

" " ...

( ) ((... " "

واته : مه به ست به " " نه وه یه که نه خوشین تاوانه کان ده سرپیته وه و لایان ده بات ، جا نه گهر نه خوشه که چاک بوویه وه نه وا دوو سوودی ده ست که وتوو نه گینا قازانجی سرپینه وه ی تاوانه کانی ده ست ده که ویت ، وه مه به ست به " " نه وه یه که نه م نه خوشی یه پاکه ره وه ی تاوانه کانی تویه ... وه ووته ی " " به لگه یه له سهر نه وه ی که مه به ست به " " دوعا و پارانه وه یه نه ک هه والدان ...

( ) : ( ) .

( ) : (/) .

:
... ((...)) ( ) .
... ( )

واته : سهعد فهرمووی : له مهککه دا توشی نه خوشی یه کی زۆر توند
بووم ، و پیغه مبهەر (ﷺ) سهردانی کردم . . . ئەنجا فهرمووی : خوايه شيفای
سهعد بده . . .

وه ههندیك زیكر و دوعای تر له سوننه تدا هاتوو ه لیره دا دهرفته تی
باسکردنیانمان نی یه .

سئیه م : وه لامدانه وهی دهعهوت ((واجابة الداعي ، وأجيبوا الداعي)) :
* حوکمی وه لامدانه وهی دهعهوت :

به دهم هاتنه وه و وه لامدانه وهی دهعهوتی برای موسلمان واجبه له
سهر موسلمان چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمانی پی کردوو و
فهرموویه تی : هه رکه سیك وه لامی نه داته وه ئەوا پیچه وانهی خوا و
پیغه مبهره که یی کردوو (ﷺ) ، ئەمەش به مه رجیک ئەو دهعهوته کاری
حه رامی تیدا ئەنجام نه دریت .

((: ( ) ( )
( )))

واته : دیل و بهند کراو رزگار بکهن و وه لامی دهعهوتی دهعهوتکار
بده نه وه و سهردانی نه خوش بکهن .

: ( ) :

( ) : ( ) .
( ) : ( ) ( ) .

[ ])
[( )]

واته : ئەگەر یه كێك له ئیوه بانگ كرا بۆ دهعهوتیك ئەوا با بپروات و ئاماده ببیت ، دهعهوتی ژن گواستنهوه بیته یان جگه له وهش ، وه ههر كه سیك نهیهت به دهم ئەو بانگه وه وه لآمی دهعهوته كه نه داته وه ئەوا سه ریچی خوا و پیغه مبه ره كه یی كرده وه (ﷺ) .
") :

" ( ) :

واته : ووتهی " ههر كه سیك نهیهت به دهم ئەو بانگه وه وه لآمی دهعهوته كه نه داته وه ئەوا سه ریچی خوا و پیغه مبه ره كه یی كرده وه (ﷺ) " به لگه یه له سه ر واجبیته وه لآمدانه وه ی دهعهوت ، چونكه سه ریچی به كار ناهینریت ئیلا بۆ وازهینان له واجب نه بیته ...
وه ئەوهش بزانه كه واجبیته وه لآمدانه وه و به دهم هاتنه وه ی دهعهوت ته نها تایبته نییه به دهعهوتی ژن گواستنه وه وه به لكو گشتییه وه هموو دهعهوتیك دهگریته وه به مه رجیك ئەو دهعهوته کاری حه رامی تیدا ئەنجام نه دریت ، ئەم تیگه یشتنهش روكه شی ئەو فه رموده یه ی سه ره وه یه به هه موو ریوایه ته كانیه وه .

( ) : ( ) : ( ) :
" ( ) : " " (" " (/) : ( )

* دهعوهت كردنی دهولمه نده كان به تاييهت حه راهه :

حه راهه دهعوهت تاييهت بكرییت به دهولمه نده كانه وه و فه قیر و
هه ژاره كانی بو بانگ نه کرییت ، ئەمهش له بهر ئەم فهرمووده یه :
(ﷺ) :))

((( ) .

واته : خراب ترین خواردن خواردنی دهعوهته كه وه دهولمه نده كانی بو
بانگ ده کرییت و فه قیر و هه ژاره كانی لی قه دهغه و بی بهش ده کرییت ، وه
هه ره كه سیك وه لآمی دهعوهت نه داته وه ئەوا سه ریپچی خوا و
پیغه مبه ره كه بی کردووه (ﷺ) .
) :

ﷺ

!( ) .

واته : له م فهرمووده یه دا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هه والی داوه به وه ی
پووده دات له دوا ی خو ی له گرنگی دان به دهولمه نده كان له دهعوهته كان
و هاوشیوه ی دهعوهته كان و تاييهتمه ند كردنیان به دهعوهت و
جیاكردنه وه یان به خواردنی نهخت و چاك و بهرز پاگرتنی دانیشتهگه و

( ) : " " ( ) :
( ) : ( ) :
( ) : (/) : .
( ) : (/) : .

مه جلیسه کانیاں و پیش خستنیان و جگه له مانهش له وانه ی که له زۆربه ی ده عوه ته کاندایا و پچاوه کریت ، خواش یارمه تی دهره !
* نابیت وه لاس ده عوه تییک بدهیته وه که وا کاره حرامه تییدا نه انجام

ده دریت :

نیمامی ( ) ره حمه تی خوی لیبیت فره موویه تی : ( ) "

"

:

( )

واته : ئایا ئه گهر له ده عوه ته که دا خراپه یه کی بینی ده گه ریته وه ؟
( ) وینه یه کی بینی له ماله که دا و گه رایه وه ، وه ( ) یش
( ) ده عوه ت کرد و ( ) پۆشاکیکی بینی هه لواس ترابوو به
دیواری خانوو که یانه وه ، ( ) یش ووتی : ئافره تان زال بوون به
سه رماندا ، ئه ویش ووتی : له ههر که سیک ترسم هه بوایه ئه وا ترسم له سه ر
تۆ نه بوو ! سویند به خوا خواردنتان ناخۆم ، و گه رایه وه .

( ) : " :

( ) :

واته : پیاویک خواردنیکی دروست کرد و ( ) ده عوه ت کرد
( ) فره مووی : ئایا مالتان وینه ی تیدایه ؟ ئه ویش ووتی :

( ) " " : (/) .

( ) : (/) .

بهائی ، (خوی گرته وه و نه پویشته ژوره وه تاوه کو وینه که بشکیئیت و له ناوی بهریت .

ئهمهش له بهر ئه و فه مووده یه ی پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) که فه رموویه تی : ( ) .

واته : فریشته کان ناچنه ناو مالئیکه وه وینه ی تیدا بیئت .
) :

(...) .

واته : ئهم فه مووده یه ئه وه ی تیدایه : که دروست نییه و حه رامه برؤیت بو ده عوه تیک که وه خراپه کاری تیدا بیئت له وانیه که خوا و پیغه مبهره که ی (ﷺ) قه ده غه یان کردوو چونکه پویشتن و وه لامدانه وه ی ئه و ده عوه ته درخستنی په زامه ندی تیدایه به و خراپه کاری و حه رامانه ، ئه نجا بوچوونی زانایانی باس کردوو که پوخته که ی ئه وه یه : ئه گهر ئه و ده عوه ته حرامکاری تیدا هه بوو و ئه ویش توانای گوپین و لابرندی ئه و حه رامانه ی هه بوو ئه و دروسته برؤات و ئاماده بیئت ، وه ئه گهر توانای گوپین و لابرندی ئه و حه رامانه ی نه بوو ئه و ده گه پریته وه و ئاماده نابیئت ...

( ) : ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) : ( ) ( ) ( ) : ( ) (/) :

) :

(۷) (۴۰)

واته : مردوویه ك له خزم و كه سوکارم ده مریت و خواردنیکی بو دروست
 ده کهن له (۷) پوژ و (۴۰) پوژهی مردنیدا [واته : خواردنی سهر چه فتانه و
 سهر چله] ئەمەش بیدعهیه وه کو پیشتر فهتواتان بو مان داوه ، به لام من
 ده پوژم به مه به سستی نه چپرانندی خزمایه تی ، ئایا حوکمی خواردنی ئەو
 خواردنه دروست کراوه بیدعه چییه ؟
 زانایانیش له وه لامدا فرموویان :

(ﷺ)

)

"

":

( ) .

( ) :

( )

):

:

:

:

...

برایه تی نیوان موسلمانان .....

ئه گهر موسلمانیک مرد ئه ووا واجب و پیویسته له سه ره هندیك له برا
موسلمانه کانی که ووا ههستن به شووردن و کفن کردن و نوپژی جه نازه له سه ره
کردن و شوین که وتنی بو ناشتن و دهفن کردنی له گورستانی موسلمانان .

") :

:

(...)

واته : شوینکه وتنی جه نازه فه رزه له سه ره هندیك له موسلمانان
وه کو وه لامدانه وهی سه لام ، وه زانایان کوران له سه ره ئه وهی که واجبیتی
به ری خستنی له به ره به جیگه یاندنی مافی ئه و موسلمانیه به سه ره
براکانی یه وه بویه فه رزه له سه ره هندیك له موسلمانان چونکه مافه که ی به
جی ده هینریت به کردار و شوینکه وتنی هه ندیکیان ...

") :

( ) (

واته : مه به ست به "ئه گهر مرد شوینی بکه وه" ئه وه یه که شوینی
جه نازه که ی بکه ویت بو ئه وهی نوپژی جه نازه ی له سه ره بکه ویت ، وه ئه گهر
له گه ل جه نازه که دا بیت تا وه کو ده نیژریت ئه ووا چاکتر و له پیشتره .

* فه زلی شوینکه وتنی جه نازه :

(( )) : (ﷺ) (ﷺ)

(( )) : :

( ) : (/) .

( ) : ( ) :

واته : هه ركه سيك نوپژ له سهه جه نازه يه كه بكات و شوپني نه كه وپت ئه وا ( ) يكي ده ست ده كه وپت ، وه ئه گه ر شوپني شي بكه وپت ئه وا دوو ( ) ي ده ست ده كه وپت ، ووترا : دوو ( ) چي يه ؟ فه رمووي : بچوكترينيان وه كو شاخي ئوحد وايه (واته : له گه وره يي پاداشت و قورسي خيره كه يدا له ته رازووي چا كه كاندا) .
)) :

...)) .

واته : هه ركه سيك له گه ل جه نازه يه كدا له ماله وه ده رچپت و نوپژي له سهه بكات و ئه نجا شوپني شي بكه وپت تا وه كو ده نيژرپت ئه وا دوو ( ) پاداشتي بو هه يه هه ر يه ك ( ) ي وه كو شاخي ئوحد وايه ، وه هه ر كه سيك نوپژي له سهه بكات و ئه نجا بگه رپته وه ئه وا ئه وه نده پاداشتي بو هه يه وه كو شاخي ئوحد .

: ...)) :

: ((

: ((.

واته : ووترا : دوو ( ) چي يه ؟ فه رمووي : وه كو دوو شاخي گه وره وان له پاداشتا ، ( ) ي كورپي ( ) ي كورپي ( ) فه رمووي : ( ) نوپژي له سهه جه نازه ده كرد و ده گه رايه وه به لام كاتي ك فه رمووده كه ي ( ) ي پيگه يشت فه رمووي : به راستي چهنده ها ( ) ي زورمان له ده ست داوه .

شه شه م : ناموزگاري كردني يه كتر ((واذا استنصحك فانصح له)) :

برایه تی نیوان موسلمانان .....

": ( ) (ﷺ) "

( ) .

واته : ئەگەر داواى ئامۆژگارى لیت کرد ئەوا پيويسته له سهرت
ئامۆژگارى بکهیت و چهورهى بۆ نهکهیت و فيل و غهشى لى نهکهیت و
خۆت نهگريتهوه له دهبرپىنى ئامۆژگارى بۆى ، خواش زاناره .

» : (ﷺ) (ﷺ)

( ) .

:

واته : پيغه مبهرى خوا (ﷺ) فهرموى : ئايين ئامۆژگارىيه ، ئايين
ئامۆژگارىيه ، ئايين ئامۆژگارىيه ، ووتمان بۆ كى ئەى پيغه مبهرى خوا
(ﷺ) ؟ فهرموى : بۆ خوا و كتيبه كهى و پيغه مبهره كهى و پيشه وای
موسلمانان و موسلمانه ساده كانيش .

:) :

...

: ... :

( ) : (/) .

( ) : ( ) : .

...

:

(...)

واته : وه ئامۆژگاری بۆ موسلمانان : به وه ده بیئت که وا هه رچی شتیکی پی خوش بوو بۆ خۆی ئه وا بۆ ئه وانیش پی خوش بیئت ، وه ئه وه ش که بۆ خۆی پی ناخۆشه بۆ ئه وانیش پی ناخۆش بیئت ، وه سۆزی بۆیان هه بیئت ، وه به زه بی بیته وه به بچوکه کانیاندا ، وه پیزیش له گه وره کانیاں بگریئت ، وه غه مبار بیئت به غه مبار بوونیاں ، وه دل خوش بیئت به دل خوش بوونیاں ، ئه گه ر چی ئه مه ش زیانی هه بیئت بۆی له پرووی دونیایه وه وه کو دابه زین و که م بوونه وه ی نرخه شتومه کی بازاره کانیاں ، وه ئه گه ر چی ئه مه ش له ده ست چوونی قازانجی شته فرۆشراوه کانی تیدا بیئت ، وه هه روه ها هه موو ئه وانه شی پی ناخۆش بیئت که زیانیاں پی ده گه یه نیئت به شیوه یه کی گشتی ، وه ده بیئت چاکیتی و خوش حالی و به رده وامی نیعمه ته کانی خوی به سه ر موسلمانانه وه پی خوش بیئت ، وه سه ریاں بخت به سه ر دووژمنه کانیانه وه ، وه هه موو ئازار و نارپه حه تی یه کیان لی دوور بخته وه .

وه هه روه ها ( ) فه رموویه تی : ئامۆژگاری بۆ موسلمانان به گشتی بریتی یه له : پینمایی کردنیاں بۆ به رژه وه ندی یه کانیاں

( ) : (/) .

، وه فیژکردنیان له بواره کانی ئاین و دین و دونیا یاندا ، وه داپۆشینى عهورهت و عه یبه و که م و کورپی یه کانیان ، وه پیکردنه وه ی که لێن و پیداو یستی یه کانیان ، وه سه ر خستنیان به سه ر دووژمنه کانیانه وه ، وه به رگیری لێ کردنیان ، وه خۆبه دوور گرتن له فیل لێ کردن و حه سوودی پی بردنیان ، وه هه رچی شتیکی پی خوش بوو بو خوی ئه وا بو ئه وانیش پی خوی خوش بیته ، وه ئه وه ش که بو خوی پی ناخۆشه بو ئه وانیش پی ناخۆش بیته ، و هاو شیوه کانی ئه مانه ...

وه له جوړه کانی ئاموژگاری بو موسلمانان به دوور خستنه وه ی ئازار و ناربه حه تی یه کان لێ یان : پیش خستنی فه قیر و هه ژاره کانیان ، وه فیژکردنی نه فام و نه زانه کانیان ، وه گیرانه وه ی ئه وانیه یان که له گوفتار و کرداردا لایان داوه له حه ق و پاستی به نه رم و نیانی له کاتی گیرنه وه یاندا بو لای حه ق ، وه به زه یی پی هاتنه وه و نه رم و نیان بوون له گه لێاندا له کاتی فه رمان پی کردنیان به چاکه و قه دهغه کردنیان له خراپه به خوشی نه هیشتن و لادانی گه نده لی و خراپی تی یان ، ئه که ر چی ئه مه ش زیانی هه بیته بو ی له رووی دونیای یه وه ...

حه وته م : سه ر خستنی سته م لێ گراو ((نصر المظلوم)) :

: ( ) :

( ) (...)

( ) : (/) .

واته : سه رخستنی سته م لیكراو واتا كه ی ئه وه یه به رگیری لیك كه ییت
 و سته می لی دور بخه یته وه ، جا چ ئه و سته مه له پاره و مالدای بییت یان له
 ناموس و سومعه تدا بییت یان له خوود و خویندا بییت ئه و واجب و
 پیویسته له سه ر موسلمان كه وای برای موسلمانانی سه ر بخت ...
) : " :

(...) .

واته : سه رخستنی سته م لیكراو : فه رزه له سه ر هندیك له
 موسلمانان پیی هه ستن و ئه وه ش گشتی یه بو هه موو سته م لیكراویك ،
 هه روه ها بو سه ر خه ره كانیش ، له گه ل ئه وه شدا فه رزی سه ر هندیك
 پوویه رووی هه مووان ده كریتته وه ئه مه ش بوچوونی راسه ، وه هه ندیك جار
 ده بییت به فه رز له سه ر ئه و كه سه ی كه به ته نها توانای هه یه سه ری بخت
 به مه رچیك ئه و قه ده غه كردنی سته مه زیان و خراپه یه کی توند و گه وره تری
 به دواوه نه یه ت كه له زیان و خراپه ی خودی ئه و خراپه و سته مه توند و
 زیاتر بییت ، جا ئه گه ر زانی یان زوریه ی گومانی بو ئه وه ده چوو كه

( ) : (/) .

برایه تی نیوان موسلمانان .....

سه رخسته که ی سوودی نی به ئەوا واجب و فرهزیتی له سه ده که ویت و بنچینه ی سوننه تیتی سه رخستنی هر ده مینیت به و مه رجی پیشوو ، وه ئەگر خراپه و زیانی ههردووکیان یه کسان بوو ئەوا ئازاده له هه لبراردنی هه رکامیکیان ، وه مه رجی سه رخه ریش بریتی یه له وه ی که ده بی زانا بیت به وه ی که ئەو کرداره سته مه .

وه سه رخستن له گه ل روودانی سته مه دا رووده دات ئەمه ش خود و ناوه روکی سه رخسته ، وه هه ندیک جار پیش روودانی سته مه که رووده دات وه کو ئەوه ی که سیك مرؤقیك پرگار بکات له دهستی مرؤقیکی تر که به سته م داوای پاره و مالیکی لیده کات و هه ره شه ی لیده کات ئەگر پیینه دات ، وه هه ندیک جاریش دوا ی روودانی سته مه که سه رخستن رووده دات که ئەمه یان زۆرتینیا نه ...

هه شته م : به جیهینانی سویندی که سیك سویندی لیت خواردبیت

((إبرار القسم)) :

":) :

( ) .

واته : مه به ست به " به جیهینانی سویندی که سیك سویندی لیت خواردبیت " ئەوه یه : ئەو شته ئەنجام بدهیت که وا که سی سویند خۆر مه به ستیتی بو ئەوه ی سوینده که ی به جی بیت و نه یشکینیت و له سه ری نه که ویت .

(ﷺ) : (ﷺ) ...

:

( ) : (/) .

واته : هه وائم بهرئ ئه ی پیغه مبهری خوا - باوک و دایکم به قوربانیت
 بیټ - ئایا پی کام یان هه له م کرد ؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رمووی : هه ندیکیت
 پی کا و له هه ندیکیشدا هه له ت کرد ، (ﷺ) فه رمووی : سویند به خوا
 ئه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده بیټ پی م بلئیت ئه وه ی که هه له بوو کامه یه ،
 پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رمووی : سویند مه خو .
) :

( ) .

واته : ئه م فه رمووده یه به لگه یه له سه ر ئه وه ی که به جیهینانی
 سویند کاتیک فه رمان ده کریت به مروّف به جیهینیت ئه گه ر له توانایدا بوو
 به بی ناره حه تی و به بی زیان و زه ره ر ...
) : : (ﷺ)

...

( ) .

واته : ووتراوه پیغه مبه ر (ﷺ) سوینده که ی (ﷺ) ی به
 جیهینا چونکه به جیهینانی سویند تابه ته به و حاله ته وه که ناره حه تی
 و زیانی ئاشکرای تیدا نه بیټ ، جا ئه گه ر ناره حه تی و زیانی ئاشکرای تیدا
 هه بوو ئه وا به جیهینانریټ ...

( ) : (/) .
 ( ) : (/) .

وه ئه م فهرمووده یه به لگه یه له سه ر ئه وه ی که : سوننه ت نی یه سویند به جی بهینریت ئه گه ر زه ره ر و زیانی تیدا هه بوو .

: (إبرار القسم :

:

...

...

...

:

:

:

:

(...) ( ) .

واته : به جیهینانی سویند واتای ئه وه یه ئه گه ر برایه کت سویندی له سه رت خوارد به کردنی شتیك ئه وا بۆی به جی بینه و ریک بکه وه له گه لیدا له سه ر ئه وه ی که سویندی له سه ر خواردوو ، جا ئه گه ر سویندی خوارد و ووتی : سویند به خوا ده بیّت ئه وه و ئه وه بکه یت ، ئه وا مافی هه یه به

( ) : (/) .

سه رته وه که وا سوینده که ی بۆ به جی بئیت و ریڭ بکه ویت له گه لیدا ، ئیلا
 مه گه ر به جی هیئانی ئه و سوینده زیانی تیدا هه بیئت بۆت ... به لام ئه گه ر
 ده ست درییژی و سته می تیدا نه بوو و سویندی له سه رت خوارد ئه و ما فی
 هه یه به سه رته وه که وا سوینده که ی بۆ به جی بئیت و ئه وه ی پیببه خشیت
 که سویندی بۆ خواردوه ئیلا مه گه ر تاوان بیئت ، جا ئه گه ر تاوان بوو ئه و
 وه لامی مه ده ره وه و بۆی به جی مه هیئنه ، بۆ نمونه ئه گه ر سویندی له
 سه رت خوارد که وا چه ند دریه میکی بده ی تی بۆ ئه وه ی جگه ره ی (دوکه لی)
 پی بکرپیئت ، ئه و ئه مه پیویست نی یه له سه رت ، به لکو دروست نی یه بۆت
 وه لامی بده ی ته وه و ریڭ بکه ویت له گه لیدا چونکه تۆ هاوکاری ده که ییت له
 سه ر تاوان و ده ست درییژی و سته م .

هه روه ها له وینه ی ئه مه : ئه گه ر سویندی خوارد که وا سه ردانی
 که س نه که ییت له برا و مام و خزم و که سانی دۆست و نزیک ئه و گوی پاره لی
 نه که ییت و سوینده که ی بۆ به جی مه هیئنه ئه گه ر چی باوکیشته بوو ، چونکه
 به جی هیئان و گه یانندی په یوه ندی خزمایه تی واجبه و فه رزه ، وه سه لال و
 دروست نی یه بۆ ئه و که وا وینه ی ئه م سوینده بخوات ...

وه لیڤه دا پرسیاریک هه یه که بریتی یه له وه ی : هه ندیک جار ئه و
 سویند ده خوات و تۆش سویند ده خوییت ، و ئه مه ش زۆر جاریک له کاتی
 میوانداریدا روو ده دات کاتی که وا میوانت دیت ، میوانه که ده لئیت : سویند
 به خوا نابییت هیچ سه ره بریت بۆم ، تۆش سویند ده خوییت و ده لئیت :
 سویند به خوا سه ری ده بریم بۆت ، جا ئا لیڤه دا ئایا کئی سویندی ئه وی تر
 به جی بئیت ، یه که م یان دووه م ؟

ده بیټ سویندی یه که م که س به جی بهینریت چونکه مافی ئه و دامه زرا و جیگیر بووه ، و به که سی دوومه یش - که خاوه ن ماله که یه که و سویندی خوارد شتیک سهر بپریت - ده لئین : هیچ سهر مه بره و که فارهت و قهر بووی سوینده که ت به ده ، چونکه که سی یه که م شایسته تر و له پیش تره به وهی که سوینده که ی به جی بهینریت ...

نویه م : خواردن دان به که سانی برسی ((أطعموا الجائع)) :

) :
( ) .

واته : فه رمان کردن به خواردن دان به که سانی برسی لیره دا مه به ست پیی وایه سوننه ته ، وه هندیك جاریش خواردن دان به که سانی برسی ده بیټ به واجب و فهرز له هندیك حاله تدا .

) :

(
" ( ) " ... :

واته : ئه مه به لگه یه له سهر ئه وهی که و واجب و پیویسته هاوکاری و یارمه تی که سانی برسی بدریت له دراوسیکان و جگه له وانیش .

((( )) : ( )
( ) .

( ) : (/) .
( ) : (/) .

(ﷺ)

)) :

:

(( ) .

واته : پیاویک پرسیاری کرد له پیغه مبهـر (ﷺ) کام سیفـهـت و کردهـوه له ئیسلامدا چاکتره ؟ پیغه مبهـریش (ﷺ) فهـرمووی : خواردن بدهی به دهـرخواردی موسلمانان ، وه سهـلامیش بکهـیت له هـهـمووئـهـو موسلمانانهی که دهیاناسیت و ئهـوانهـش که نایان ناسیت .

: (( ) : (ﷺ) : (ﷺ)

(( ) .

واته : ئهـی خهـلکینه : سهـلام کردن له نیوانتانا بلاوبکهـنهـوه و خواردن بدن به موسلمانان و پهـیوهـندی خزمایهـتی به جیـبینن و شهـونویژ بکهـن له کاتیـکدا که خهـلک خهـوتوووه بۆ ئهـوهـی بچنه به ههـشتهـوه به سهـلامهـتی .

دهیهـم : نازاد کردنی دیل و دهـست به سهـردا گیراو ((فکوا العانی)) :

" :) :

:

(( ) (... .

( ) : ( ) ( ) ( ) :

( ) : ( ) :

( ) : (/) .

واته : مه‌به‌ست به " " ئه‌وه‌یه که : دیل و
به‌ندکراوه‌کان پزگار بکه‌ن ... وه ( ) فه‌رموویه‌تی : پزگار کردنی
دیل و به‌ند کراو واجب و پیویسته له سهر هه‌ندیك له موسلمانان که بتوانن
به‌و کاره هه‌ستن ئه‌مه‌ش ووته‌ی زۆرینه‌ی زانایانه ...

یازده‌یه‌م : هاوکاری کردن و به‌دهم یه‌کتره‌وه هاتن ((التعاون والتکاتف)) :

یه‌کیکی تر له مافه‌کانی موسلمان به سهر برای موسلمانیه‌وه بریتی‌یه
له : **هاوکاری کردن یه‌کتر له سهر چاکه کاری و خۆپاریزی کردن له**
تاوان و به‌دهم یه‌کتره‌وه هاتن له کاتی ته‌نگانه و ناهه‌مواری و نارپه‌حه‌تیدا
، : ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾ [:] .

واته : **هاوکاری یه‌کتر بکه‌ن له سهر چاکه کاری و خۆپاریزی**
کردن له تاوان .

: (التعاون :

: التقوى : ...

...

:
:
:
(...)

واته : (التعاون) هاوکاری کردن : یارمه تی دانی یه کتر ده گه یه نیت ، به وهی که خه لک هه ندیکیان یارمه تی هه ندیکی تریان بدهن له سه ر چاکه کاری و خۆپاریزی کردن له تاوان ، (البر) : بریتی یه له کردنی چاکه ، وه (التقوی) بریتی یه له خۆپاریزی کردن له خراپه و تاوان .

جا نه وهی که چاکه ی تیدایه هاوکاری کردن تیدایه بریتی یه له وهی که یارمه تی براده ر و هاوه له که ت بدهیت له سه ر کردنی نه و چاکه یه و کار ناسانی کردن بو نه نجام دانی ...

وه نه وهی که خراپه ی تیدایه هاوکاری کردن تیدایه بریتی یه له وهی که براده ر و هاوه له که ت ووریا و ناگادار بکه یته وه له و خراپه یه و تا له توانا تیشدا هه یه ریگری لیبکه یه ت بو نه نجام نه دانی و نامۆژگاری نه و که سه یه ش بکه یه ت که ده یه ویت نه نجامی بدات به نه کردنی نه و خراپه یه به م شیوه یه .

(البر) : بریتی یه له کردنی چاکه ، وه هاوکاری کردن تیدایه بریتی یه له وهی که یارمه تی بدهیت و کارناسانی بکه یه ت بو خه لک له سه ر نه نجام دانی ، وه (التقوی) بریتی یه له خۆپاریزی کردن له خراپه و تاوان ، وه هاوکاری کردن تیدایه بریتی یه له وهی که ببیته ریگر و به ربه ست له نیوان

خه لک و ئه نجامدانی ئه و خراپه یه دا ، وه ووریا و ئاگاداریان بکه یته وه له و خراپه یه ...

(ﷺ) : ((...))]

[... ((...)) ( ) .

واته : هه ر که سیک له پیوستی برای موسلمانیدا بیت ئه و خوا له پیوستیدا ده بیت ، و هه ر که سیک ناره حه تی یه ک له سه ر موسلمانیک لابه ریت ئه و خوا ناره حه تی یه ک له ناره حه تی یه کانی قیامه تی له سه ر لاده بات ...

) :

(^{٥٨}) .

واته : ئه گه ر تو له هاوکاری کردنی براکه تدا بیت به جی به جی کردنی پیداویستی یه کانی و یارمه تی دانی بو دابین کردنی ئه و خوی پایه به رز یارمه تیت ده دات له پیداویستی یه کاندا و هاوکاریت ده کات بو دابین کردنی وه ک پاداشتیکی به رامبه ر به یه کتر .

" :) :

" : ... "

( ) (.

( ) : ( ) :

( ) : (/) :

(/) :

( ) :

واته : له پیوایه تیکی تر دا هاتووہ : خوی پەروردگار له هاوکاری
 بهنده که یدایه چه ندیک بهنده له هاوکاری برای موسلمانیدا بیٲ ...
 وه ئەم فرموده یه هاندانی تیډایه بۆ هاوکاری کردنی یه کتر و به
 چاکه هه لسوکه وت کردن و کراوه یه تی له پرووی یه کتر دا ، وه ئەوه شی تیډایه
 که پاداشت له جۆری کرداره کان ده بیٲ .

) :
 :

:

( ) .

واته : نارپه هه تی ئەو تهنگی یه تانی که دیٲ به سه ر مرؤفدا و
 ناهه مواری ده کات ، وه هه ست به غه م و په ژاره ده کات ، جا ئەگه ر ئەم
 تهنگی و نارپه هه تی یه له سه ر براهه ت لابه ریت ئەوا خوا نارپه هه تی یه ک له
 نارپه هه تی یه کانی قیامه تی له سه ر لاده بات .

وه لابر دنی نارپه هه تی یه کان به چه ند شیوازیک ده بیٲ :

( ) : (/) .

ئەگەر نارەحەتی یەكە مالى و مادی بوو ئەوا لابردنی بەو دەبیئت
 كە ئەوەندە مال و مادەى بدەیتى كە نارەحەتی یەكەى پى لادەبریئت ، وە
 ئەگەر مەعنەوى بوو ئەوا بە سوور بوون لە سەر گىرانه وەى (مەعنەویاتی) و
 گىرانه وەى باوەر بەخۆ بوونی تاوەكو نارەحەتی یەكەى لە سەر لادەچیئت ،
 وە ئەگەر نارەحەتی یەكە غەم و پەژارە بوو ئەوا لابردنی بەو دەبیئت كە
 دلى بدەیتەو و بارى سەر دلى كەم كەیتەو و بۆى پوون بكەیتەو كەوا
 تەنگانەكان بەردەوام نابن ، و بەردەوامى حالەتیک مەحاله ، و بۆشى پوون
 بكەیتەو كە ئەو تەنگى و نارەحەتی یەكە چەند پاداشتی گەورەى تىدایە ،
 تاوەكو نارەحەتی یەكەى لە سەر كەم بیئتەو .

**دوانزەهیم : خۇپاراستن و خۇدوورپاگرتن لە سیفەتە خراپەكان لە
 ناستی یەكتردا ((التحرز والابتعاد عن الصفات السيئة تجاه بعضهم
 البعض)) :**

بنەما و بنچینە ( ) لەم خالەدا بریتی یە لە ئایەتی (۱۲) ی
 سورەتی ( ) و فەرموودەكەى (ﷺ) :

: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا
 تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
 تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴾ [:] .

واتە : ئەى ئەو كەسانەى باوار و ئیمانتان هیناوە خۆتان بە دوور
 بگرن لە زۆربەى گومانەكان چونكە هەندىك لە گومانەكان تاوانە ، و
 چاودىرى یەكتر مەكەن ، و غەیبەت و زەمى یەكتر مەكەن .. ئایا یەككەى لە

نیوه پیی خووشه کهوا گوشتی برای خوئی بخوات به مردوویی که پییتان
ناخوشه ، و خوپاریزی بکه ن له پیچهوانه کردنی فرمانهکانی خوا و
تاوانکاری .. خوی پهروهردگار لی بوورده و به بهزهیی به .

(ﷺ) : ((

[
]
[
] [ ]
]
[
]
[ ] [ ]
:
:
:

((( ) .

( ) : ( ) ( ) ( ) : ( )
( ) : ( ) :
: ( ) : ( ) :
(/) : " : ( ) ( )
تنبيه لطلبة العلم :

واته : ئامان ووریای گومان بن چونکه گومان درۆترین ووتهی دهروونه ، و چاوه چاوه مهکه ن بۆ موسلمانان ، وجاسوسی مهکه ن ، و پیشبرکئی مهکه ن بۆ دنیا ، و حه سودی به یه کتر مه به ن ، و نرخى شتومه ک له سه ر یه کتر گران مه که ن ، و پقتان له یه کتر نه بیّت ، و پشت له یه کتر هه لمه که ن ، و مامه له و کرپین و فرۆشتن مه که ن به سه ر مامه له ی یه کتر ، و خوازبینی ژن مه که ن به سه ر خوازبینی براتان تاوه کو ئه و ماره ی ده کات یان وازدینییّت ، وه ببن به به نده ی خوا و برای یه کتر .

موسلمان برای موسلمانانه سته م و زولمی لئناکات ، و خیانه تی لئناکات ، و درۆی له گه لدا ناکات و به درۆشی ناخاته وه ، و ده ست به سه ری ناکات ، و سه رشۆپی ناکات ، و به چاوی سووک و که م ریزه وه سه یری ناکات ، وه هه ر که سیّک له پیویستی برای موسلمانیدا بیّت ئه ووا خوا له پیویستیدا ده بیّت ، وه هه ر که سیّک نا په حه تی یه ک له سه ر موسلمانیک لابهریّت ئه ووا خوا نا په حه تی یه ک له نا په حه تی یه کانی قیامه تی له سه ر لاده بات ، وه هه ر که سیّک عه یبه و که م وکوری موسلمانیک دابپۆشیّت ئه ووا خوا عه یبه و که م وکوری داده پۆشیّت له قیامه تدا ، له خوا ترسان ئا لیّره دایه - سیّ جار ئاماژه ی کرد بۆ سنگی - ، به سه بۆ خراپیّتی موسلمان

( ) :
): " "
وهو أهم الروایات) [(/) :]
أجمع ما وقفنا علیه من طرق هذا الحديث) :
(...

که به چاوی سووک و که م ریژه ی یه وه سهیری برای موسلمانان بکات ،
 هه موو موسلمانیک خوین و مال و ناموسی حه رانه له سه ر موسلمان .
 خوا سهیری لاشه و وینه تان ناکات به لکو سهیری دل و
 کرده وه کانتان ده کات - وه به په نجه کانی ئاماژه ی کرد بو سنگی - ، وه
 فه رمووی : سویند به و خواجه ی که نه فس و ده روونی منی به ده سته دوو
 که س نی به خو شه ویستی په کترین و جیاوازی بکه ویته نیوانیان وه ئیلا به
 هوی تاوانیکه وه نه بیئت که په کیکیان ئه نجامیداوه ، هه روه ها فه رمووی :
 موسلمان شه ش مافی هه یه به سه ر موسلمانانه وه : دوعای بو ده کات ئه گه ر
 پژمی ، و سه ردانی ده کات ئه گه ر نه خو ش که وت ، و ئاموژگاری ده کات
 ئه گه ر دیار نه بوو یان ئاماده ش بوو ، و سه لامی لیده کات ئه گه ر پی پی
 که یشیت ، و وه لامی ده داته وه ئه گه ر ده عوه تی کرد ، و شوینیشی ده که ویت
 ئه گه ر مرد ، وه قه ده غه ی کردووه موسلمان قسه له گه ل موسلمانان ده کات
 و پیشتی لی هه ل بکات زیاتر له سی پوژ .

) :

( ) (

واته : ئه م فه رمووده یه فه رمووده یه کی زور گه وره یه و چه ندین سوود
 و ئاکار و ئادابی له خو گرتوو که موسلمانان پیویستیان پیان هه یه .
 ( ) : " ( ) (...) .

( ) : (/) .

( ) : (/) .

واته : مه به ست به "موسلمان برای موسلمانه" بریتیه له :
برایه تی ئیسلام .

له م ئایهت و فهرمووده یه وه بۆمان ده رده که ویت چه ندین سیفهت و
رهوشت و ئاکاری خراپ هه یه که وا پیویسته خۆپاریزی لیبکریت و خوی
لی به دوور رابگریت له ئاستی یه کتردا که وا بریتین له :

گومانی خراپ بردن به یه کتر ﴿اجْتَبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ﴾ ..
((يَاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ)) :
( ) : " " :

:
" ... "

واته : فهرمووده ی "ئامان ووریا بن له گومان بردن به یه کتر"
مه به ست پیی ئه وه نییه که وازبهینریت له کارکردن به و گومانه ی که وا
زۆرجاریک حوکمه شه رعیه کانی پیوه به نده ، به لکو مه به ست ئه وه یه
وازهینریت له گه ران و به جیهینانی ئه و گومانه ی که زهره ر و زیانی هه یه به
گومان پی براو ، هه روه ها له و گومانه ی که ده که ویتته نا دلّه وه به بی به لگه ،
چونکه سه ره تای گومان بریتیه یه له خوتوره و ووته ی ده روون که ناتوانریت
رهت بکریته وه ، وه ئه وه ش که مرۆف توانای به سه ردا نه بیته ئه رک و
ته کلیفی پی ناکه ویتته سه ر و ئه م فهرمووده یه ش پال پشتی ئه مه ده کات :

که پیغمبر (ﷺ) فرموده تی : " خوا چاوپۆشی ئه وهی کردوو به بۆ ئوممه ته که م که دهروونی پی پرا ده گه یه نیّت " ..

:

:

" "

واته : مه به ست به گومان لیردا بریتی یه له تاوانبار کردنیك که هۆکاری نی یه وه کو ئه وهی که سیك پیاویك تاوانبار بکات به خراپه کاری به بی ئه وهی شتیکی پیوه دیار بیّت که داخوازی ئه وه بکات ، بۆیه له بهر ئه مه به دوایدا فرموده تی : " چاودیّری یه کتر مه که ن " چونکه مرؤفـ خوتوره ی تاوانبارکردن که وته دهروونیوه دهیه ویّت به دوایدا بگه ریّت بۆ جی به جیکردن و به دیهینانی بۆیه چاودیّری دهکات و لیده کۆلیتیه وه و دهگه ریّت و ده بیسیّت له بهر ئه مه ئه وهی لی قه دهغه کراوه .

: ﴿ اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ

إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ﴾ [:]

: ﴿ وَلَا تَجَسَّسُوا ﴾ :

: ﴿ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ﴾ ...

وه ئه م فرموده یه گونجاوه له گه ل ئه م ئایه ته دا که خوی گه وره تیّدا فرموده تی : ﴿ خۆتان به دوور بگرن له زۆربه ی گومانه کان چونکه هه ندیک له گومانه کان تاوانه ، و چاودیّری یه کتر مه که ن ، و غه بیهت و زه می یه کتر مه که ن ﴾ جا دیّره ندی ئایه ته که به لگه یه له سه ر فه رمان کردن به

پاراستنی سومعه تی موسلمان به و په پری پاریزگاری له بهر پیشکه وتنی ریگرتن و
قه دهغه کردنی رچوون له شکاندنی سومعه تی موسلمان به گومانی خراب بردن ،
جا نه گهر گومانکار بلیت : من ده گهریم بو نه وهی دلنیا بم ، نه وای پی پی
ده وتریت : ﴿چاودی پی یه کتر مه کن﴾ ، جا نه گهر ووتی : من دلنیا بووم به بی
چاودی پی کردن ، نه وای پی پی ده وتریت : ﴿غه بیهت و زهمی یه کتر مه کن﴾ ...

(...)

واته : وه سف کردنی گومان به وهی که توندترین شیوازی درویه له گهل
نه وه شدا که درویه کی به نه نقه ست که وای به هیچ شیوازی که له سهر گومان
بنیات نه تراوه توندتره له وهی که بنیات تراوه له سهر گومان : بو ئاماژه
کردنه بو نه وهی که وای نه و گومانهی که قه دهغه کراوه بریتی یه له وهی که له
سهر هیچ شیک بنیات نه تراوه که وای دروست بی ت پشنتی پیببه سریت و بکریت
به بنه مایه ک و باوه پری پیبکریت ، جا نه و که سهی باوه پر به وه بکات ده بی ت
به درون ، وه گومان له بهر نه وه توندتره له درو چونکه درو خوئی له
بنه رهدا ناشیرین و نابه جی یه و پیویستی به زهم کردن نی یه به پیچه وانهی
گومانه وه که وای خاوه نه که ی به بوچوونه ی گنده له ی خوئی واده رده بریت که

( ) : (/) .

پشتی به شتیك به ستووه بویه وه سف کراوه به وهی کهوا توندترین شیوازی درویه به مه به ست پوچوون له زهم کردن و دوور خستنه وه لئی ، وه ناماژه شه بو ئه وهی کهوا هه لئه تاندن به گومان زیاتره له دروی پروت چونکه گومان زور جاریک شاراوویه و دروی پروتیش ئاشکرایه . . .

۲ - چاودییری کردنی یه کتر ﴿وَلَا تَجَسَّوْا﴾ و گه پان به دواى کهم و کورپی یه کتردا ﴿وَلَا تَجَسَّوْا﴾ :

/ چاودییری کردنی یه کتر ﴿وَلَا تَجَسَّوْا﴾ :
( ) : "

(.

واته : له بهر ئه وه فه رمووویه تی : " چاودییری یه کتر مه کهن " چونکه مروّف خوتوره ی تاوانبارکردن که وته دهروونیوه دهیه ویت به دوایدا بگه پیت بو جی به جیکردن و به دیهینانی بویه چاودییری دهکات و لیده کۆلّیته وه و دهگه پیت و ده بیسیت له بهر ئه مه ئه وهی لئقه دهغه کراوه .

/ گه پان به دواى کهم و کورپی یه کتردا ﴿وَلَا تَجَسَّوْا﴾ :
( ) : "

: ...

: ﴿اَذْهَبُوا﴾

فَتَجَسَّوْا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ ﴿﴾

واته : مهگه پین به دواى کهم و کورپی خه لکدا و شوینی مه کهون .
( ) :

:

واته : بنه وای ئه م ووشه یه (تجسسوا) به بی خال له ( ) وه
 وه رگراوه که یه کیکه له پینج ئه ندامه هه ستیاره که ، وه (تجسسوا) به
 خاله وه له ( ) هوه وه رگراوه به واتای تاقیکردنه وه ی شت به ده ست
 که ئه ویش یه کیکه له ئه ندامه هه ستیاره کان ، که واته ئه وه ی که به بی خاله
 (تجسسوا) گشت گیرتر و به رفران تره ، وه ( )
 فهرموویه تی : هه ردووکیان یه ک واتایان هه یه ، وه ( )
 فهرموویه تی : به خاله وه (تجسسوا) بریتی یه له گه پان به دوا ی که م و کوری
 یه کتردا و به بی خال (تجسسوا) بریتی یه له گوئی گرتن بو قسه و باسی
 نیوان خه لک ، و ئه مه ش ( ) گپراوی یه ته وه له ( )
 ( ) هوه که یه کیکه له شوینکه ته بچوکه کانی سه حابه ( ) ،
 وه ووتراوه : به خاله وه (تجسسوا) بریتی یه له گه پان به دوا ی ناوه پوکی
 شته کاندای زیاتریش بو خراپه ده ووتریت ، وه به بی خال (تجسسوا)
 بریتی یه له گه پان به دوا ی ئه و شتانه دا که به چاو و گوئی هه ستیان
 پی ده کریت و ده دوزینه وه و ( ) ئه م ووته یه ی هه لباردووه و به
 په وای زانیوه ، وه ووتراوه : به خاله وه (تجسسوا) بریتی یه له گه پان و
 ووردبوونه وه ی که سیک به دوا ی شتیکدا له پیناو که سیک تردا ، وه به بی

خال (تجسسوا) بریتی یه له گه ران و ووردبونه وهی که سیک به دوی شتی کدا بو خوی و ئه م ووته یه ش هه لبرئیردراوی ( ) له .

" "

( ) .

واته : حاله تیک هه یه دهرده هیئریت و جیا ده کریت ه وه له قه ده غه کراویتی چاودیبری کردنی یه کتر ئه ویش بریتی یه له و حاله ته ی که ئه گه ر چاودیبری کردن ته نها ریگایه ک بوو بو پرزگار کردنی که سیک له تیاچوون ، بو نمونه وه ک ئه وه ی که سیک باوه پیی کراو هه وال بدات که وا فلانه که س که سیک تری بردووه بو چۆله وان یه ک بو ئه وه ی بیکوژیت به زولم و سته مکاری یان ئافره تیک ی بردووه بو ئه وه ی زینا و داوین پیسی له گه لدا ئه نجام بدات ، ئا له م حاله ت و شیوازه دا دروسته چاودیبری بکریت و بگه ریت به دوی ئه وه دا له ترسی له ده ست ده رچوونی کاتی فریا که وتنی ...

غهبیه ت و زه م کردنی یه کتر ﴿ وَ لَ ا یَغْتَب بَّعْضُکُمْ بَعْضًا ﴾ :

( ) :

:
:
: " "
: " "

...

واته : جیاوازی ههیه له نیوان زانایاندا سه بارهت به پیناسه ی
(غهیهت) و حوکه که ی ، جا سه بارهت به پیناسه ی (غهیهت) :
( ) فهرموویه تی : غهیهت بریتیه له وه ی که مرؤف
باسی که م و کوری که سیکی تر جگه له خوی بکات به بی ئه وه ی پیویست
به وه بکات ئه و باسه بکریت ، وه ( ) فهرموویه تی : پیناسه ی
(غهیهت) ئه وه یه که باسی براکهت بکهیت به وه ی که پیی ناخوش بییت
ئه گهر پیی بگات ، وه ( ) فهرموویه تی : (غهیهت) ئه وه یه که باسی
مرؤف بکهیت به خراپه ئه گهر چی ئه وه شی تیدا بییت له کاتی کدا که نا دیاره
و ئاماده نییه ، وه ( ) فهرموویه تی : غهیهت بریتیه له باس کردنی
که سیک به وه ی که پیی ناخوشه جا ئه و باس کردنه په یوه ندی به لاشه ی
که سه که وه بییت یان ئایین و دینی یان دونیای یان دهروونی یان رووخسار و
دیمه نی یان په وشت و ئاکاری یان مالّ و سامانی یان باوکی یان مندالی یان
خیزانی یان خزمهت کاره که ی یان جل و بهرگ و پۆشاکه که ی یان جموجول
و هاتووچۆ کردی یان رووخوشی و کراوه یه تی پومه تی یان پوو درژی
که سه که یان جگه له مانه له وه ی که په یوه ندی به و که سه که وه هه یه هه موو

برایه تی نیوان موسلمانان .....

ئهمانه یه کسانن و به غه ییبه ت درژمیردرین ، وه ئه و باس کردنه به ووته بیّت
یان به ئامارژه بیّت یان به نیشانه بیّت یه کسانه و هه ر به غه ییبه ت
درژمیردریّت ...

: "أتدرون ما الغیبة ؟ قالوا : الله

ورسونه أعلم ، قال : ذكرك أخاك بما يكرهه ، قال : أفرأيت إن كان في أخي ما
أقول ؟ قال : إن كان في أخيك ما تقول فقد اغتبتته ، وإن لم يكن فيه ما تقول فقد
بهتته " ...

:

" "

:

:

...

واته : وه ئه واننه ی که ده لّین مه رج نی یه که سه که خۆی نادیار بیّت ئه م
فه رموده به ناوبانگه ده که نه به لگه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) تییدا به
هاوه لانی فه رموو: "نایا ده زانن غه ییبه ت چی یه ؟ ووتیان : خوا و پیغه مبه ره که ی
زانا ترن ، فه رموو ی : (غه ییبه ت) ئه وه یه که باسی براکه ت بکه یه ت به وه ی که
پئی ناخوش بیّت ، ووتی : ئه ی ئه گهر ئه وه ی که ده یلییم له براکه مدا هه بیّت ؟
فه رموو ی : ئه گهر ئه وه ی که ده یلیییت له براکه تدا هه بیّت ئه وا غه ییبه تییت
کردوو ه ، وه ئه گهر تییدا نه بوو ئه وا بوختیان ت بو کردوو ه " ... چونکه له م

فهرموده یه دا باس کردنه که ی به ند نه کردوو به نادیار ی که سه که وه بویه
ئه مه ش به لگه یه له سهر ئه وه ی که جیاوازی نی یه له نیوان ئه وه دا که ئه و
باس کردنه به نادیار ی که سه که وه بیته یان به ئاماده بوونی .

به لام ووته ی راست ئه وه یه که غه ییبه ت تایبه ته به حاله تی نادیار ی و
ئاماده نه بوونی که سه که وه له بهر رچا وکردنی دارشتنی بنه وای ووشه ی
( ) وه ، وه زانایانی زمانه وانیش ئه م بۆچوونه یان یه کلا کردوو ته وه و
هه لیا نبراردوو ، ( ) فهرموویه تی : غه ییبه ت بریتی یه له باس کردنی
که سیك به وه ی که پی ی ناخوشه له کاتی کدا که نادیاره و ئاماده نی یه ،
ههروه ها ( ) و جگه له مانیش

له زانایان به ندیان کردوو به حاله تی نادیار ی که سه که وه و دواترینیان
( ) یه که فهرموویه تی : غه ییبه ت بریتی یه له وه ی که له پشته مله وه
قسه ده رباره ی مرؤفیک بکه یت به وه ی که پی ی ناخوشه ئه گه ر بیبسیته
ئه گه ر چی راستیش بیته ، ههروه ها فهرموویه تی : وه حوکمی درکه و
ئامازه ش به مه به سته وه به هه مان شیوه یه ، وه ووته ی ئه و زانایانه ی که به
شیوازیکی په ها و بی به ند فهرموویانه : درکه و ئامازه ش هه ر به غه ییبه ت
ده ژمیردریته به وه لیکنه دریته وه و به ند ده کریته که به مه به سته وه بیته ...
به لی باس کردنی که سیك پرووبه پروو به وه ی که پی ی ناخوشه حه رامه چوونکه
ده چیته ژیر بابه تی جوین و قسه پی ووتنه وه .

أما حکمها : " "

_____ : " " _____
" "

برایه تی نیوان موسلمانان .....

( ) باس کردوو سه بارهت به وهی که غه یبته له تاوانه گه وره کانه
 ( ) چونکه پیئاسه ی تاوانی گه وره ی به راستی به سه ردا ده سه پیئت
 چونکه غه یبته کردن هه ره شه ی تووندی له سه ره هاتوو ه ، وه ( )
 فه رموویه تی : نه م بینوو ه که س له زانایان به پاشکاوی بلئت غه یبته له تاوانه
 بچووکه کانه ( ) جگه له خاوه نی کتییی ( ) و ( ) نه پیئت ، وه
 هه ندیک له زانایان به پاشکاوی فه رموویانه : غه یبته له تاوانه گه وره کانه
 ( ) ، جا ئه گه ره یه کده نگی و کۆرای زانایان ( ) سه لمیئراو نه پیئت
 ئه وا له پرون کردنه وه و شیکردنه وه که مترمان له ده ست نایهت : جا هه ر
 که سیئک غه یبته تی دۆستیئک له دۆسته کانی خوا یان غه یبته تی زانایه ک بکات
 ئه وه وه کو غه یبته کردنی که سیئکی نه ناسراو نی یه بۆ نمونه .

وه زانایان فه رموویانه : ریئکخه ری غه یبته بریتی یه له وه ی که باسی
 که سیئک بکریئت به وه ی که پیئ ناخۆشه ، وه ئه مه ش ده گۆرپیئت به پیئ
 گۆرپینی ئه وه ی که ده ووتریئت سه بارهت به وه که سه ، وه هه ندیک جار به تووندی
 ئالۆزی ده کات و ئالۆز کردن و ئازار دانی موسلمانیش هه رانه .

وه له وه فه رموودانه ی که ( ) باسی کردوو سه بارهت به
 هه رامیئتی غه یبته کردن بریتی یه له فه رمووده که ی ( ) که وا پیئغه مبه ری
 خوا (ﷺ) تییدا فه رموویه تی : "کاتیئک به رز کرامه وه بۆ ئاسمان دام به لای
 که سانیکدا نینۆکیان هه بوو له مس و پوممهت و سنگی خۆیانیان پیئ
 داده رنی ، و وتم : ئه ی جبریل ئه وانه کین ؟ فه رمووی : ئه وانه ئه و که سانه ن
 که وا گۆشتی خه لک ده خۆن و ده که ونه ناو باسی شکاندنی سوممهت و
 ناوبانگیانه وه " ، هه روه ها فه رمووده که ی ( ) که وا پیئغه مبه ری
 خوا (ﷺ) تییدا فه رموویه تی : "به راستی له گه وره ترین به شه کانی ريبا

بریتی یه له زویان دریتیژی کردن بۆ شکاندنی سومعهات و ناوبانگی
 موسلمان به بیّ حهق" ... جا ئەم هه پره شه یه له م فه رموودانه دا به لگه یه
 له سه ر ئه وه ی که وا غه یبهت له تاوانه گه وره کانه ( ) ، به لام به ند
 کردنی غه یبهت کردن له هه ندیک له فه رمووده کاندایه وه ی که وا ئە گه ر به
 ناحهق بیّت ئه و غه یبهتانه ده رده کاته ده ره وه که وا به حهق ده کرین
 چونکه ئه وه یه کلاکرایه وه که وا غه یبهت بریتی یه له باس کردنی که سیّک
 به وه ی که تییدا هه یه .

خۆویستی و به ره ه ئستکاری کردنی یه کتر ((ولا تنافسوا)) :

) :

( ) .

واته : خۆویستی بریتی یه له ئاره زووکردنی شتیّک و تاک خوازی تییدا
 ، ووتراوه : واتای فه رمووده که بریتی یه له به ره ه ئستکاری کردنی یه کتر له
 ئاره زووکردنی دنیا و هۆکار و پیگا و به شه کانی .

) : " "

( ) .

( ) : (/) .

( ) : (/) .

واته : مه به ست به " به ره لستکاری کردنی یه کتر مه کهن " ئه وه یه :
 پیش برکی یه کتر مه کهن له شته دونیای یه کاندای ، وه مه به ستش ئه وه یه
 داخواری کردنی خو ده رخستن له وه یه که له لای ها وه له کانی دایه و خو به زل
 زانین و فیزکردن به سه ریاندای و به ره لستکاری کردنیان له پله و پایه یاندای و
 ده ست دریزی کردنه سه ریاندای و سه سودی پی بردنیان له وه یه که خوا پی یه
 به خشییون ، به لام پیش برکی و ئاواته خو از بوون و سه سودی بردن له سه ر
 خیر و پیگاکانی چاکه ئه وا ئه مه له م بابه ته نی یه به هیچ شیوه یه ک ،
 هه روه ها ئه و که سه ی که پرسیار ده کات سه باره ت به وه یه که نایزانی ت له
 زانست و چاکه ئه وا ئه مه ش به چاودیری کاری یه کتر ناژمیردری ت .

سه سودی بردن به یه کتر ((ولا تجاسدوا)) :

": "

:

..

(...)

واته : **سه سودی** : بریتی یه له خو زگه خواستنی که سیك به نه مانی ناز
 و نیعمه تی خوا به سه ر که سیكه وه که شایسته یه تی به شیوه یه ک که وا
 گشتگیر تربیت له وه یه که هه ولّ بدات بو ئه وه یان هه ولّ نه دات ، جا ئه گه ر
 هه ولّ دا ئه وا ده بی ت به سته مکار و ده ست دریزی کار ، وه ئه گه ر هه ولّ بو

( ) : (/) .

نه دا و ده ری نه خست و نه شبووه هۆکارێك بۆ جهخت كردنه وه له هۆكاره كانی ناخۆش حالێ كه وا موسلمانێ لێقه دهغه كراوه له ئاستی موسلماندا ئه وا سه یر ده كریت : جا ئه گهر رێگر له ده رنه خستن و نه بوونه هۆكار بۆ له ناودانی بێ ده سه لاتی و بێ توانایی بوو به شیوازیك كه وا ئه گهر توانای ببیت ئه وه ده كات ئا ئه وه تاوانبار ه .. وه ئه گهر رێگر له وه خۆپاریزی كردن بوو له سزای خوی گه وه ئا ئه وه بیانووی بۆ ده هیتریه وه و تاوانبار ناکریت چونکه ناتوانیت ئه و خوتوره ده روونی یانه له خۆی دوور خاته وه ، بویه ئه وه نده ی به سه كه هه ولّ بدات بۆ په ت كردنه وه و دوور خستنه وه ی ئه و ختوورانه و كار پێ نه كردنیان و بپاریش نه دات كه وا کاریان پێ بکات و بپاریان له سه ر بدات ...

": "

:

:

( )

واته : **حه سوذی** : بریتیه له وه ی كه وا مرۆفـ پێی ناخۆش ببیت خوا ناز و نيعمه تی داوه به سه ر كه سيکی تره وه جگه له خۆی ، بۆ نمونه : پيیت ناخۆش ببیت كه وا خوا نيعمه تی خۆبی داوه به سه ر ئه و پیاوه دا به مالّ و پاره یان به كوړ و مندالّ یان به ژن و خیزان یان به زانست یان به

( ) : (/) .

خوپهرستي يان به جگه له مانه له نيعمه ته كاني تر ، جا خوزگه ي نه مان و له ناوچووني بخوازييت يان نه يخوازييت يكسانه و هر به حه سودي ده ژميردرييت .

هرچه نده هه نديك له زانايانيش ده فهرموون : **حه سودي** : بريتي يه له خوزگه خواستني كه سيك به نه ماني ناز و نيعمه تي خوا به سهر كه سيكي تره وه ، به لام نه مه پيس تره و توند و خهس تره ، نه گينا ته نها پي ناخوش بووني مرؤف به وه ي كه خوا نيعمه تي خوي بدات به سهر كه سيكي تره ده نه وه بريتي يه له حه سودي .

زياد كردني نرخي شت و مهك له سهر يه كتر به بي مه به ستي

كړيني ((ولا تناجشوا)) :

: " " :) ( ) (.

واته : ( ) بريتي يه له زياد كردني نرخي شت و مهك له سهر يه كتر به بي مه به ستي كړيني بو نه وه ي كه سيكي تر جگه له خوي بكه ويته ناو نه و زياده دانه يه وه .

" " : (ﷺ) :

:

...

... :

...

:

(...) .

واته : فہرموودہی " : زۆرینہی زانایان بہ وہ
 لیکیانداوہ تہ وہ کہ مہ بہ ست پیی زیاد نہ کردنی نرخى شت و مہ کہ له سہر
 یہ کتر له کرپن و فرۆشتندا ، کہ بریتى یہ له : زیاد کردنی نرخى شت و مہ ک
 له سہر یہ کتر له لایہن کہ سیکہ وہ کہ نایہ ویٹ بیکرئ ، یان بہ مہ بہ ستى
 سوود گہ یاندن بہ بفرۆش بہ زیاد کردنی نرخى شتکہ بۆی ، وہ یان بہ
 مہ بہ ستى زہرہر گہ یاندن بہ کرپار بہ زۆر کردنی نرخہ کہ له سہرى ...
 وہ له وانہ شہ ئەم ووروزاندنہ کہ قہ دەغہ کراوہ لەم فہرموودہ یہ دا بہ
 لە و واتایہ گشتگیر تر لیکی بدریٹتہ وہ ، چونکہ بنہ وای ( ) له زمانہ وانیدا
 بریتى یہ له ووروزاندنی شتیک بہ فیئل و خہ لہ تاندن ... کہ واتہ ماناکہ ی
 بریتى یہ لە وہ ی کہ : یہ کتر مہ خہ لہ تیئن و با ہہ ندیکتان ہہ لسوکہ وت نہ کات
 له گہ ل ہہ ندیکى تر تاندا بہ فیئل و تہ لہ کہ بازی ...
 کہ واتہ بہ م پیوہرہ ئەم ووروزاندنہ قہ دەغہ کراوہ ہہ موو ئە و جوړہ
 مامہ لانہ دەگریٹتہ وہ کہ بہ غہش و فیئل و هاوشیوہکانى دە کرین ، وہ ک
 شاردنہ وہ ی عہیب و کہ م وکوپى شتومہ ک و داپۆشینى ، ہہ روہا غہش

( ) : (/) .

کردن له تیکه‌ل کردنی فروشراوی چاک له گه‌ل فروشراوی خراپدا ، وه هه‌روه‌ها خه‌له‌تاندنی کپیاریک یان بفروشینک که مامه‌له نازانیت و ناگای له نرخى بازار نی‌یه ...

رق و قین له یه‌کتر بوون : ((ولا تباغضوا)) :

) :

(ﷺ)

" ( ) ( ) . "

واته : له‌م فرموده‌یه‌دا ئه‌وه تیده‌گه‌ین که‌وا رقه‌به‌رایه‌تی حه‌لال نی‌یه به‌رامبه‌ر یه‌کتر چونکه رق و قین له یه‌کتر بوون تی‌کده‌ری دینه و ئایین داده‌تاشیت ، له‌به‌ر ئه‌مه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی کردووه به‌ دۆستایه‌تی و خۆشه‌ویستی یه‌کتر تا ئه‌و راده‌یه‌ی که‌ فه‌رموویه‌تی : دیاری بده‌ن به‌ یه‌کتر بۆ ئه‌وه‌ی ببن به‌ خۆشه‌ویستی یه‌کتر .

" :) :

:

:

( ) : ( ) .

( ) : (/) .

( ) .

واته : "رق و قینتان له یه کتر نه بیټ" ، مه بهست ئه وه یه ریگا و
 هوکاره کانی رق لیبوون مه گرنه بهر چونکه رق و قین خوئی له سه ره تاوه به
 دهست نایهت ، وه ووتراوه : مه بهست قه دهغه کردنی ههوا و ئاره زووه
 گومراکاره کانه که ده بیټه هوی په یدابوونی رق و قین ، منیش ده لیم
 ( ) : به لکو گشتگیر تره له وهی که مه بهست قه دهغه
 کردنی ههوا و ئاره زووه گومراکاره کان بیټ چونکه گرته بهری ههوا و
 ئاره زووه کان جوړیکه له رق و قین ، وه له راستیدا رق و قین له نیوان دوو
 که سدا ده بیټ ، به لام هه ندیک جار بو ئه وهش به کار دیت ئه گه ره له
 یه کیکیش له دووانه وه بیټ ، وه ئه و رق و قینهش زهم کراوه که له پیناوه
 جگه له خوای گه وردها بیټ ، چونکه رق و قین له پیناوی خوای گه وردها
 واجب و پیویسته و خاوه نه که شی پاداشت ده دریته وه له بهر ئه وهی حهق و
 مافی خوای به گه وره پاگرتووه ئه گه ر چی هه ردوکیان یان یه کیکیانیش له
 لای خوا له که سانی ناشتی خواز بن ، وه ک ئه وهی تی کو شان و هه ولدانی
 ری پی ده باته بهر باوه ر بوون به شتیک به پیچه وانیهی ئه وه که ی تره وه
 ئه ویش رق و قینی لی ده بیټ له سه ره ئه وه ، ئا ئه و که سه چا ولیپو شاو کراوه
 ده بیټ له لای خوا .

پشت له یه کتر کردن ((ولا تدابروا)) :

( ) : (/) .

: " " :) :

.. :

...

: " "

" :

...

" "

:" ( ) .

واته : "پشت له یه کتر مه کهن" ، ( ) فهرموویه تی : مه به ست
 نه وه یه پشت له یه کتر مه کهن به وه یه یه کیکتان پشت له براکه ی بکات ، له
 پووکردنی پشتی که سیك له که سیکی تره وه وه رگیراوه نه گهر پووی
 تینه کات و پوو له لا بیٹ له کاتیکدا که ده بیینیت ، وه ( )
 فهرموویه تی : به پوو لینه کردن ووتراوه پشت لینه کردن چونکه نه وه که سه ی
 رق و قینی له دلدایه پوو له لا ده بیٹ ، وه هر که سیك پوو له لا بوو پشتی
 لیده کات ، وه خوشه ویستیش به پیچه وانه وه پووی لی ده کات ، وه ووتراوه
 : مه به ست نه وه یه با یه کیکتان خو پیش خه ر نه بیٹ به سه ر که سیکی
 تره وه ، وه به خو پیش خه ر ووتراوه پشت لیکار له به ر نه وه ی پشتی
 لیده کات کاتیك خو ی پیش ده خات له شتیکدا به رامبه ر به نه وی تر ، وه

( ) : (/) .

ئیمامی ( ) له کتیبی ( ) دا به له مه تایبهت تر لیکیداوه ته وه و
 فهرموویه تی : من پشت لیکردن ته نها به وه ده ژمیږم که پوو له لا بکات له
 کاتی سه لام کردندا ، به وه ی که پووی تینه کات و پشتی پوومه تی لیبکات ،
 وه کو بلییه ی ئه م لیکدانه وه ی له کو تایی فهرمووده که وه وه رگرتووه که
 پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی : " به یه ک ده گهن ، به لام ئه م پوو ناکاته ئه و ،
 وه ئه ویش پوو له ئه م ناکات ، وه چاکترینیان ئه وه یانه که ده ست به سه لام
 کردن ده کات " ، چونکه له مه وا تیده گه یت که ده برینی سه لام کردن له
 هه ردووکیانه وه یان له یه کیکیانه وه ئه و پوو له لا کردنه هه لده گریت و
 نایه یلئیت ... وه ئه وه ش پشتگیری ئه م لیکدانه وه یه بکات ووته که ی ( ) له
 که فهرموویه تی : پشت لیکردن بریتی یه له ناکوکی بوون و عاجز بوون .

مامه ئه کردن له سه ر مامه ئه ی یه کتر : ((ولا یبع بعضکم علی بیع

بعض)) :

:") :

..

" (ﷺ) ... : " (...) .

( ) : (/) .

واته : مه به ست به فهرمووده ی "مامه له له سهر مامه له ی یه کتر مه کن" نه وه یه که وا کړپار شتومه کیک په سه ند بکات و به باشی بزانیّت و ناره زووی بکات و به شیوازیکی گهرمه وه بچیته دهم بفروشه وه و لای بو بکاته وه و هردووکیان بکه ونه ناو باسی نرخه که یه وه و تهنه نه وه مابیت که مامه لکه دابمه زریّت و رازی ببن پی ی .. جا نه گهر بفروش و کړپار گه یشتنه نه م حاله ته نه وا دروست نی یه بو هیچ که سیك بیته به یینیانه وه و داخوازی بکات له یه کیکیان که وا مامه له که یان هه لوبه شینینه وه ، وه نه گهر ههر که سیك نه مه ی کرد نه وا کاریکی خرابی کردووه ، وه نه گهر زانا بیت به قه ده غه کراویتی نه مه نه وا سه رپیچی خوی کردووه و تاوانباره ، وه ئیمامی ( ) فهرموویه تی: مه به ست نه وه یه بلّیت : لای من له مه باشته هیه ...) :

:
( ) .
واته : زانایان فهرموویانه : فروشتن له سهر فروشتنی یه کتر حه رامه ، هه روه ها کړپینیش له سهر کړپینی یه کتر ، نه مه ش بریتی یه له وه ی که وا له کاتی په شیمانیدا بلّیت به و که سه ی که شتیکی کړپوه نه م مامه له یه هه لوه شینه وه بو نه وه ی من به نرخیکی که م تر و هه رزان تر پیّت بفروشم ، یان ده لّیت به کابرای بفروش نه م مامه له یه هه لوه شینه وه بو نه وه ی من به نرخیکی زیاتر لیّتی بکرم ، نه مه ش حه رامه به کورای زانایان .

( ) : (/) .

واته : نابیت موسلمان بچیته خوازبینی ئافرهت له سه ر خوازبینی برای
موسلمانی تاوه کو ئه و ده یخوازیت یان وازی لیدیئیت .

... " " :

واته : یان تاوه کو خوازبینی کاری یه که م پئی پی بدات واته به وهی
دووه م ...

: :

...

واته : زۆرینه ی زانایان فه رموویانه : ئه م قه غه کردنه ی خوازبینی له
سه ر خوازبینی بو حه رامیئتی یه ، وه (فه رموویه تی : ئه م
قه غه کردنه ی خوازبینی له سه ر خوازبینی له په وشت و ئاکار به رزی یه و بو
قه غه کردنیکی حه رامیئتی نی یه که وا گری به ند و عه قدی یه ک خستنی ژن و
می رد هه لوه شینیئته وه لای زۆرینه ی زانایان ، (ئاوا ی فه رمووه
به لام هیچ په یوه ست بوونی ک نی یه له نیوان ئه وه ی که بو حه رامیئتی و
هه لوه شانده وه بی ت لای زۆرینه ی زانایان به لکو ئه مه لای زۆرینه ی زانایان
بو حه رام بوونه و گری به ند و عه قده که ش هه لئاوه شینیئته وه ، به لکو
(کۆرای زانایانی گپراوه ته وه له سه ر ئه وه ی که ئه م قه غه کردنه بو
حه رامیئتی یه ...

" " :

واته : تاوه کو خوازبینی کاری یه که م ماره ی ده کات و ئه و کاته ته نها
بی ئومیدی دیته دی بو خوازبینی کاری دووه م .

": "

(...) ( ) .

واته : یان تاوه کو خوازیبئی کاری یه که م واز دینیت له خواستنی ، ئه و کاته دروسته بو ئه وهی دووه م بچیته خوابیئی ئه و ئافره ته داواکراوه ، لییره دا ههردوو دهرئه نجامه که جیاوازن : یه که میان دهگه پرتیه وه بو بئ ئومیدی ، وه دووه میان دهگه پرتیه وه بو ئومید و هیوا بوون ...

هه ئساندنی که سیک له جیگاکه ی خوی ((ولا یقم احدکم اخاه

من مجلسه)) :

(( )) : (( ))

(( )) .

واته : با یه کیک له ئیوه براهی له جیگای دانیشتنی هه لئه سینیت و ئه نجا خوی تییدا دانیشیت .

(( )) : (( )) .

واته : با پیاویک پیاویکی تر له جیگای دانیشتنی هه لئه سینیت و ئه نجا خوی تییدا دانیشیت .

:) :

( ) : (/) .

( ) : ( ) ( ) .

( ) : ( ) .

:

( ) .

واته : ( ) فہرموویہ تی : ئہمہ گشتی یہ بو ہموو
 دانیشتگہ و مہ جلیسہ کان بہ لام تاییہ ت کراوہ بہ دانیشتگہ و مہ جلیسہ
 سنوور بو دانہ نراوہ کان یان بہ شیوازیکی گشتی و ہکو مزگہ وتہ کان و
 دانیشتگہ ی دادگاکاری و زانست ، وہ یان بہ شیوازیکی تاییہ ت و ہکو
 ئوہ ی کہ سیک خہ لکانیکی تاییہ ت دہ عوہ ت بکات بو مالی خو ی بو ئامادہ
 بوونی خواردنیکی دروست کراو و هاوشیوازه کانی ، بہ لام ئو دانیشتگانہ ی
 کہ مولکی تاییہ تی کہ سیک نین و بہ ندیش نین بہ پپیدانی یہ وہ ئو ا دروستہ
 ہہ لبسینریت و دہ ربکریٹ تیدا ، ئہ نجا ئہمہ ش بو دانیشتگہ و مہ جلیسہ
 گشتی یہ کانہ ، وہ گشتگیریش نی یہ بو ہموو خہ لکیک بہ لکو تاییہ تہ بہ
 جگہ لہ شیت و ئوانہ ی کہ ئازاریان لی دہ کہ ویتہ وہ و ہکو کہ سیک کہ
 سیری بہ کالی خواردنیٹ ئہ گہر پویشتہ ناو مزگہ وتہ وہ ، وہ یان ئہ گہر
 کہ سیکی گہ مژہ و بی عہ قل پویشتہ ناو دانیشتگہ و مہ جلیسی زانست و
 دادگاکاری یہ وہ ، وہ حکمہ ت لہ م پریگرتن و قہ دہ غہ کاری یہ دا ئوہ یہ کہ
 پریبگریٹ لہ سوکایہ تی کردن بہ مافی موسلمان کہ دہ بیٹہ ہو ی دروست
 بوونی رق و کینہ لہ دلہ کاندہ ، وہ هاندانی تیدایہ بو خو بہ زل نہ زانین کہ

( ) : (/) .

دهبیته هوی دروست بوونی دوستایه تی و خوشه ویستی ، وه هروه ها خه لک له شته گشتی و حه لاله کانداه موویان یه کسانن ، که واته هر که سیك شایسته ی شتیک بوو به لام لی سی سنرا به بی حه ق ئه واه ده بیته دست به سه را گیراو و دست به سه را گیرا ویش حه رامه ، که واته هندیك له وه لساندانه له سه ر شیوازی که راهت و بیژینراوی یه و هندیکیشیان له سه ر شیوازی حه رامیتی یه .

سته م لی کردن ((لا یظلمه)) :

": ( )
( ) .

واته : "سته م و زولمی لی ناکات" ئه مه هه واله به واتای فه رمان پی کردن به وهی که سته م و زولم له یه کتر نه که ن ، چونکه سته م و زولمی موسلمان له موسلمان حرامه .

):

(...) ( ) .

واته : سته م و زولمی لی ناکات نه له مال و سامانیدا ، وه نه له لاشهیدا ، وه نه له سومعهت و ناموسیدا ، وه نه له خیزان و کهس و کاریدا ، واته سته م و زولمی لیناکات به هیچ جوریک له جوره کانی سته م و زولم ...

( ) : (/) .
( ) : (/) .

به دست دانه وهی یه کتر ((ولا یسلمه)) :

" :) :

:

" (...) ( ) .

واته : مه به ست به " نایدات به دهسته وه " ئه وه یه که وه
وازیلینا هیئیت بۆ که سیك یان بۆ شتیك که زیانی پی بگه یه نییت به لگو سه ری
ده خات و به رگیری لیده کات ، وه ئه مه ش تایبته تره له سته م لی نه کردن ،
وه ئه مه ش هندیك جار واجبه و هندیك جاریش سوننه ته به پیی جیاوازی
حاله ته کان ، وه له پیگایه کی تری فه رموده که دا هاتووه : " نایدات به
دهسته وه له کاتی کدا که به لایه ک پرووی تی ده کات " ...

" (...) :

:

.

:

:

:

:

:

( ) ( ) .

( ) : (/) .

( ) : (/) .

واته : "وه نایدات به دهستهوه" مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه نایدات به ده‌ست که‌سیکه‌وه که‌ سته‌م و زولمی لیباکات ، به‌لکو به‌رگیری لیده‌کات ، و ده‌پیاریزیت له خراپه و زیان و زهره‌ر ، که‌واته ئه‌مه دوو شتی کۆکردوو‌ه‌ته‌وه :

یه‌که‌م : که‌وا خۆی سته‌م و زولمی لیباکات .

وه دووه‌م : که‌وا نایدات به‌ ده‌ست که‌سیکی تره‌وه که‌ سته‌م و زولمی لیباکات ، به‌لکو به‌رگیری لیده‌کات .

له به‌ر ئه‌مه زانایان (ره‌حمه‌تی خویان لیبت) فه‌رموویانه : واجب و پیویسته له سه‌ر مرۆقی موسلمان که‌وا به‌رگیری بکات له برای موسلمانی له سومعه‌ت و ناموس و لاشه و مال و سامانیدا ، واتای به‌رگیری کردن له سومعه‌ت و ناموسی ئه‌وه‌یه : که‌ ئه‌گه‌ر بیستی یه‌کیک جوینی پیده‌دات و غه‌یبه‌ت و زه‌می ده‌کات ئه‌وا پیویسته به‌رگیری لیباکات ، هه‌روه‌ها واتای به‌رگیری کردن له لاشه‌ی ئه‌وه‌یه : که‌ ئه‌گه‌ر یه‌کیک ویستی ده‌ست درپژی بکاته سه‌ر برایه‌کی موسلمان و تۆش له توانادا هه‌یه ئه‌و ده‌ست درپژی کردنه ره‌ت که‌یته‌وه ئه‌وا پیویسته له سه‌رت که‌وا به‌رگیری لیباکه‌یت ، هه‌روه‌ها واتای به‌رگیری کردن له مال و سامانی ئه‌وه‌یه : که‌ ئه‌گه‌ر یه‌کیک ویستی مالکه‌ی ببات ، ئه‌وا پیویسته له سه‌رت که‌وا به‌رگیری لیباکه‌یت .

خیانه‌ت کردن له یه‌کتر ((ولا یخونه)) :

: ") :

والخیانة :

( )

": (ﷺ)

:

:

( )

"

واته : مه به ست به "خیانه تی لیناکات" نه وه یه : که غه دری لیناکات له جیگای متمانی پئی کردندا نه گهر نه مانه تی پیدایا به سهر شتیگدا یان به سهر مالیکدا یان به سهر نهینی یه کدا یان به سهر جگه له مانه دا نه وا خیانه تی لیناکات .

وه خیانه ت : بریتی یه له غه در کردن له که سیگ له جیگای متمانی پئی کردندا ، وه دروست نی یه بو که سیگ که وا خیانه ت بکات له برای موسلمانان نه گهر چی نه ویش خیانه تی له م کردبی ، واته نه گهر برایه کی موسلمانان خیانه تی لیت کرد نه وا تو خیانه تی لی مه که له بهر فه رموده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) که فه رموویه تی : "نه مانه ته که بده ره وه به ده ست نه وه که سه ی که داویتی به ده ست ، وه خیانه ت مه که له وه که سه ی که خیانه تی لیت کردوه " ...

درؤ کردن له گه ن یه کتردا «ولا یکنبه» :

( )

" "

واته : مه به ست نه وه یه درؤی له گه لدا ناکات ، چونکه درؤ حرامه .

( ) :

( ) :

( )

(/) :

( )

( )

پشت بهردانی یه کتر ((ولا یخذه)) :

: ") :

( ) .

واته : پشتی بهرنادات ، وه پشت بهردان بریتی یه له یارمه تی نه دان و سه رنه خستن ، وه مه به ستیش ئه وه یه : ئه گهر داوای پشت گیری لی کرد بو دوور خستنه وه ی هه ر زیانیك یان بو ده ست که وتنی هه ر سوودیك ئه وا پشت گیری ده کات .

( ) " :) :

( ) " :

...

" :

" " :

لأن من حق المسلم على المسلم أن ينصره ويقاتل دونه لا أن يربعه بحمل السلاح عليه لإرادة قتاله أو قتله " ( ) " : ( ) ( ) .

واته : فهرموده ی : "هه رکه سیك له رووماندا چه ک هه لگریت" ، وه له فهرموده که ی ( ) : "هه رکه سیك شمشیرمان

( ) : (/) .

( ) : ( ) ( ) : ( ) .

( ) : ( ) .

( ) : ( ) .

( ) : ( ) .

( ) : (/) .

لی هه لکیشیت " ، وه واتای ئەم فەرموودهیهش بریتییه له : هه لگرتنی چهك به رامبه ر به موسلمانان بو کۆشتار کردنیان به بی حهق ، چونکه ئەمه ده بیته هوی تۆقاندنیان و ترس خستنه ناو دلایانه وه ...

وه له فەرمووده که ی ( ) دا ووتراوه : " هه رکه سیك تیرمان تی بگریت ئەوا ئەو که سه له ئیمه نییه " وه ( )

(: " هه رکه سیك به شه و شتی کمان تی بگریت ئەوا ئەو که سه له ئیمه نییه " ، وه " له ئیمه نییه " واته : له سه ر پبازی ئیمه نییه یان شوینکه وته ی پبازی ئیمه نییه ، چونکه له مافه کانی موسلمان به سه ر موسلمان هوه : ده بیته سه ری بخات و کۆشتاری له پیناودا بکات نهك بیتۆقیینیت و بیترسینیت به چهك هه لگرتن له به رامبه ریدا به مه به سستی کۆشتار کردن له گه لیدا یان به مه به سستی کۆشتنی ، وه له هاو وینه کانی ئەمه فەرمووده ی : " هه رکه سیك غه ش و فیلمان لی بکات ئەوا ئەو که سه له ئیمه نییه " ، وه " له ئیمه نییه ئەو که سه ی له پوومه تی ده دات و یه خه ی داده درپیت " .

سوکیه تی کردن به یه کتر ((ولا یحقره)) :

") :

" : (ﷺ)

:

:

" ( )

( ) (.

( ) :

( )

واته : " به چاوی سوکه وه سهیری ناکات " واته : به که می نازانیت و سوکایه تی پی ناکات ، ته نانه ت نه گهر چ له ویش گه وره تر بیت له ته مندا ، وه نه گهر چی له ویش پاره ی زور تر بیت ، وه نه گهر چی له ویش زانیاری زور تر بیت نه واهر به چاوی سوکه وه سهیری ناکات ، وه به که م زانینی خه لک و به چاوی سوکه وه سهیر کردنیان به شیکه له فیز زلی و خو به گه وره زانین خوا په نا بدات ، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : "

، واته : " خو به گه وره زانین بریتی یه له پرت کردنه وه و قه بول نه کردنی حه ق و به که م زانینی خه لک و به چاوی سوکه وه سهیر کردنیان " .

( ) : (ﷺ) "

( ) .

واته : وه فه رمووده ی : " به سه بو خراپیتی که سیک که به چاویکی سوکه وه سهیری برای موسلمانان بکات " واتا که ی نه وه یه : نه گهر خراپیتی نه بوایه بو موسلمان ته نها به چاوی سوکه وه سهیر کردنی برای موسلمان و به که م و بچوک و زه لیل و داماو زانینی نه بیت نه واهر به سه به س بوو بو تاوانباریتی نه و که سه په نا به خوا ، وه نه م حرام کردنه گه وره ترین سه رزه نشتکاری تیدایه بو به که م و بچوک و داماو زانینی موسلمان ، وه پیویسه له سه رت که وایزی لسی بگریت و به گه وره ی بزانییت به وه ی که تیدایه هیه له ئیسلام و ئیمان .

( ) : (/) .

( ) : (/) .

سیانزهیه م : داپوشینی عهیه و تاوان و کهم و کوری یه کتر ((ومن ستر
مُسلماً ستره الله يوم القيامة)) :
" ( ) :

...
" :
" ( ) (...)
واته : "هر که سیك موسلمانیک داپوشیت" واته : ده بیینیت به سهر
کاریکی نابه جی وه و ئاشکرای ناکات بۆ خه لک و دایده پووشیت ، وه ئه مهش
ئه وه ناگه یه نیت که وا واز بیینیت له ری لئ گرتن و قه ده غه لی کردن و
ئاموژگاری کردنی له نیوان ههردووکیاندا ، وه حاله تی دروستیتی شایه تی
دان له سهری به وه لیکده دریته وه که وا ئه گهر ری لئ گرت و ئاموژگاری
کرد به لام ئه وه هه ر وازی نه هیئا له کرده وه خراپ و نابه جی که ی و ئه نجا
ئاشکراشی کات ، ههروه ها موسلمان فه رمانی پی کراوه به وه ی که خوی
داپوشیت و خراپه کانی ئاشکرا نه کات ئه گهر ئه نجامی دا ، وه ئه گهر پووشیت
بۆ لای کاربه ده ستان و دانی نا به تاوان باری خوی ئه وه ری گری ئه مه ی

( ) : (/) .

لیناکریت ، وه ئه وه ی پوون بیت ئه م داپوشینه له کاتیکدا ده بیت ئه گهر تاوانه که کۆتایی پئ هاتبیت ، وه رئی لئ گرتن و قه دهغه لئ کردن بۆ تاوانیکه که وا که وتبیته ناوی یه وه و سه رقالی ئه نجام دانی بیت له م حاله ته دا واجبه رئی لیبگریت ئه گینا به رزی ده کاته وه بۆ لای ده سه لات داران ، وه ئه مه ش بریتی نی یه له غه یبه تی حه رام و قه دهغه کراو به لکو به شیکه له ئامۆژگاری یه واجبه کان ، وه ئامازه شی تیدایه بۆ وازه نیان له غه یبه ت کردن چونکه هه ر که سیك خراپه کانی برا که ی ئاشکرا بکات ئه وا دای نه پۆشیوه ...

چوارده یه م : خو به دوور راگرتن له خوین و مال و ناموسی یه کتر به ناحه ق
((کُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ)) :

پئغه مبه ری خوا (ﷺ) له پئناسه ی موسلمانان راست و ساغ و کاملدا فه رموویه تی :
( ) ((.))

واته : موسلمان ئه و که سه یه که وا موسلمانان پاریزراو و سه لامه ت بن له زمان و دهستی .
وه له شه رحی ئه م فه رمووده یه دا :

(( ))) واته : " جوین دان به موسلمان فاسقیتی و له رئ ده رچوونه ، وه کوشتار کردنشی به شیکه له بی باوه ری "
( ) فه رموویه تی :

-
- ( ) : ( ) :
  - ( ) : ( ) :

...

( ) (

واته : ئەم فەرموودهیه گه ورهیی مافی موسلمانن تیدایه ، ههروهه
حوکم و بریار دان به سه ر ئەو که سه ی که وا جوینی پیدهدات به ناحه ق به
فاسقیتی و له ری ده رچوون ، و کوشتار کردنشی به به شیک له بی باوه ری ...
به واتای بی باوه ری و داپوشینی نیعمه ت و چاکه کاری له برایه تی
موسلمانانه دا .

ههروهه ( ) (فەرموویه تی :)

( ) (

واته : کوشتار کردنی موسلمان له گه لّ برای ئاینییدا ئە گه ر چی له
بنه واشدا برای نه بیّت کوفره واته له کوفر ده چیّت له و پرووه وه که وا ئە مه له
ئاکاری کافر و بی باوه ره کانه ... چونکه مافی موسلمان به سه ر
موسلمانه وه ئە وه یه که وا یارمه تی بدات و پشتیوانی بکات و زهره ر و زیانی
لیبگریته وه .

( ) (/) : (/) : (/) :
( ) (/) : (/) : (/) :

* واتای هه ندیک له وو شانهی که له فهرمووده درپژه که دا هاتوووه :

" : ") :

... "

:

(.

واته : فهرموودهی " ببن به بهندهی خوا و برای یه کتر " .. " وه کو
چۆن خوا فهرمانی پیگردوون " ... ئەم دپیره وه کو هۆکار باس کراوه بو
ئهوانه ی پیشوو ، وه کو بلئی پیغه مبهه (ﷺ) فهرموویه تی : ئەگه ر ئیوه
وازیبن له م پهفتاره قه دهغه کراوانه ئەوا ده بن به برای یه کتر ، وه به
پیچه وانه شه وه ئەگه ر وازی لی نه هیبن ئەوا ده بن به دووژمنی یه کتر .

وه واتای " ببن به برای یه کتر " ئەوه یه که : شتانیک وه ربگرن و
کرداری پی بکه ن له وانه ی که ده تانکاته برای یه کتر له و په وشت و ئاکارانیه
پیشوو که باس کران .. هه روه ها جگه له مانه ش له و پهفتار و ئاکارانیه که
داخوازی کراوه بو ئەم مه به سته چ به کردنی چاکه کاری یه کان بیته یان به
نه کردنی خراچه کاری یه کان بیته .

" : ")

:

" : "

(...) .

( ) : (/) .

واته : وه فہرموودہی : "ئہی بہندہکانی خوا" ئاماژہی تیدایہ بؤ
 ئوہی کہ ئیوہ بہندہی خوان کہواتہ پیویستہ بہمہ بہن بہ برای یہکتر ،
 ( ) فہرموویہ تی : واتہ با واتان لیبت وکو برای پشتی باوک لہ پروی
 سؤز و بہزہی و خووشہویستی و بہدہم یہکترہوہ ہاتن و ہاوکاری و
 ئامؤزگاری برایانہ ، وه لہوانہیہ مہبہست بہ "وہکو چؤن خوا فہرمانی
 پیگردون" ئہم شتانہ بیٹ کہ لہ پیشہوہ باس کران ، چونکہ بہ راستی
ئہمانہ کوکەرہوہی ماناکانی برایہ تین ...
) :

( ) .

واته : ئہم فہرموودہیہ چہند شتیکی گردووتہ خوئی لہوانہ :
 حہرامیتی بق و قین ہہ لگرتن لہ موسلمان ، و پشت لی کردنی ، و
 داپچرانی پھیونہی لی دوی ہاوہ لگیریٹی لہ گہلیدا بہ بی تاوانیکی
 شہرعی ، وه دہبیٹ ہہ لسوکہوت و مامہ لہی لہ گہلدا بکات وکو
 ہہ لسوکہوت و مامہ لہ کردن لہ گہل برای پشتی باوکدا ، وه نابیٹ بگہریت
 بہ دوی کہ موکوری و تاوانہکانیدا و پیردہی لہ سہر ہہ لمالیٹ .
 وه لہمہدا ہیچ جیاوازییہک نییہ لہ نیوان برایہکی ئامادہ بوو و نادیاردا
 ، وه مردوویش ہاوبہشہ لہ گہل زیندوودا لہ زؤرینہی ئہو شتانہدا .

( ) : (/) .

* نایا ئەم مافانه له هه موو جه له تیکدا بو موسلمانان

به جی ده هیئیریت ؟

بنچینه و بنهوا وایه که به جیگه یاندنی ئەم مافانه له نیوان هه موو موسلماناندا هاوبه شه و نابیئت جیاوازی بکریئت له نیوان موسلمانیک و یه کیکی تردا ، به لام زانایان ته نها دوو حاله تیان جوودا کردوو ه ته وه له م بنچینه یه له بهر هه ندیک به لگه ی شه رعی که باسیان ده که یین .

((: ( ))

( ) .

واته : مافه کان هاوبه شن له نیوان بروداراندا له کاتی تیکه ل بوونی هه ندیکیان له گه ل هه ندیکی تریاندا .

( ) : : :
_____
_____

(...) .

واته : بیرخستنه وه یه ک : ( ) فه رموویه تی :

پیویسته له سه رت چاودیری بکه یت له به جیهینانی ئەم مافانه و جگه له مانه شدا به یه کسانێ له نیوان موسلماناندا هه روه کو چۆن ئیسلام یه کسانێ کردوو له نیوان خوودی موسلماناندا ، وه نه لئیت ئەمه ده سه لات داره یان ناو داره یان پاره داره و ئەوهش سووک و بی پیره ، هه روه ها

( ) : 0 .

( ) : 0 .

برایه تی نیوان موسلمانان .....

– له بنه وادا پشت کردن و عاجز بوون له برای موسلمان زیاتر له سی پوژ چه لال نی یه و چه رامه .

– پشت کردن و عاجز بوون له برای موسلمانی تاوانبار زیاتر له سی پوژ چه لال و دروسته .

– سه لام ناکریت له موسلمانی تاوانبار و وه لامی سه لامیشی نادریته وه تاوه کو ته و به یه کی پوون و ئاشکرا نه کات .

) :

: ...

...

: :

...

:

:

...

( ) (...)

واته : زوریه ی زانایان بوچوونیان وایه : که و نابیت سه لام بکریت له

فاسق (ئو که سه یه که به ئاشکرا تاوان ده کات) و بیدعه چی ...

( ) : (/) .

وه ( ) فەرمووێه تی : سەلام نەکردن لە تاوانباران سوونەتییکی پیشنە و بەردەوامە ، وه ژۆربە ی زانایان فەرمووێانە : سەلام نەکەن لە ئەهلی بیدەع ...

وه هەندیک لە (حەنەفی مەزھەبەکان) ئەوانەشیان داوہ تە پال تاوانباران کەوا شتانیک دەکەن پیاوہ تی و کەسایە تی مرۆفی پی دەپرووشییت وەکو ژۆر سوعبەت و گالته کردن و ووتە ی نابەجی و قسە ی خراب ووتن و دانیشتن لە بازاردا بۆ سەیر کردنی ئەو ئافرەتانە ی کە تیپەر دەبن و هاو شیوہکانی ئەمانە کە پیاوہ تی لە کەدار دەکات و دەپرووشینییت .

وه ( ) دەگێریتە وه کەوا ئیمامی ( ) فەرمووێه تی : نابیت سەلام بکریت لە ئەهلی هەواوئارزوو و بیدەع چی یەکان ، ( ) یش فەرمووێه تی : ئەمەش بە مەبەستی پراھینان و پەرۆردە کردنە بۆیان و خۆ بی بەری کردنە لە کردار و پەفتارە ناپەرەواکانیان ...

وه ( ) فەرمووێه تی : بەلام بیدەع چی و ئەوہ ی کە تاوانی گەورە ی ئەنجام داوہ و تەوبە ی نەکردووه ئەوا ئەمانە سەلامییان لیناکریت و وەلامی سەلامیشیان نادریتە وه وەکو چۆن کۆمەلێک لە زانایان فەرمووێانە ، وه ئیمامی ( ) بەسەرھاتە کە ی ( ) کردووه تە بەلگە بۆ ئەمە ...

وه ئیمامی ( ) لەم بابەتە دا ئەوہ ندە ی لە فەرموودە کە ی ( ) باس کردووه کە پیویستی پی بووه لیژە دا ، وه ئەوہ ندە ی تیدایە کە کردوویە تی بە سەر باسی ئەم بابەتە لە نەکردن و وەلام نەدانە وه ی سەلام بە مەبەستی پەرۆردە کردن ، وه ئەمەش دەکریت بە تاییبەت کاری گشتییتی فەرمان کردن بە بەلاوکردنە وه ی سەلام لای ژۆرینە ی زانایان ...

) : " "

( ) .

واته : پشت هه لکردن له نیوان موسلماناندا حه رامه ته نها له دوو حاله تدا نه بیته : له بیدعه یه که له پشت لیته لکراوه که دا هه بیته یان له بهر ناشکرا کردنی تاوان و یاخی بوون له ئه رکه شه رعیه یه کان .

) :

( ) .

واته : قه دهغه کردنی پشت هه لکردن له نیوان موسلماناندا زیاتر له سی پوژ تایبه ته به وهی که روو ده دات له نیوان دوو پیاودا که که م وکوپیان هه بیته و که مته رخه م بن له به جیهینانی مافه کانی هاوه لیته و هه ل سوکه وت کردن له ئاستی یه کتردا نه که و پشت هه لکردنه بیته که له بهر هۆکاری مافه ئایینی یه کان روو ده دات ، چونکه پشت هه لکردن له هه لگرانی هه واوئاره زوو و بیدعه چی یه کان به رده وامه تاوه کو ته و به ده که ن و ده که پینه وه له بیدعه کردن و شوینکه وتنی هه واوئاره زوو .

له مه وه بو مان دهرده که ویت که وا له دوو حاله تدا نه م مافانه

به جیتا هینرین بو موسلمان که بریتین له :

حالته یه که م : نه و موسلمانیه که پشتی لیته لکراوه به هوی

(تاوانی که وره و ناشکرا) وه .

ئه گهر موسلمانیک که وته ناو تاوانیکی گه وره وه و به شیوه یه کی

ناشکراش نه نجامی ده دا نه وا پیویسته یه که م جار ئاموژگاری بکریته بو

( ) : (/) .

( ) : (/) .

ئهوهی بگه پیتته وه و تهوبه بکات و په شیمان ببیتته وه ، به لام ئه گهر هه ر
به رده وام بوو ئه و ده بیت پشتی لیهه لبرکت له لایه ن ئه و موسلمانانه وه که
پشت هه لکردنیان گاریگه ری و سه رزه نشتی و رچه له کاندنی تیدا ده بیت بو
سه ر ئه و که سه تاوانباره و هاوشیوه کانی و ده شبیتته مایه ی خو پاریزی
کردن له که وتنه ناو ئه و تاوانه بو خو یان و که سانی ده وره بریان .

به لگه ش له سه ر ئه مه بریتی یه له :

فه رمووده ی ئه و سی صحابی یه ی که له جهنگی (ته بوک) دا دواکه وتن
، وه به هوی ئه و دواکه وتنه یانه وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و باقی تری
صحابه بو ماوه ی (۵۰) په نجا رۆژ پشتیان هه لکرد له و سی صحابی یه و
قسه یان له گه لیاندا نه ده کرد و وه لامی سه لامیشیان نه ده دایه وه و ته نانه ت
له (۱۰) ده رۆژی کوتایدا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمانی کرد به جیا بوونه وه
خیزانه کانیا ن لییان تا وه کو ئایه تی (۱۱۸) ی سوره تی ( ) دابه زی :
﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ
عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ
اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ .

ئیمامی ( ) له شه رح و شیکردنه وه ی ئه و فه رمووده یه ی که
له سه ره وه ئاماژی بو کرا فه رموویه تی : ( )
( ) .

واته : به سه ره اتی ( ) بنچینه و بنه وایه که بو پشت
هه لکردن له تاوانباران .

هروه ها فہرموودہی ئہ و صہ جابی یہی کہ پیغہ مبرہی خوا (ﷺ)

نوپیژی جہ نازہی لہ سہر نہ کرد بہ ہوی قہرزاری یہ وہ :

(ﷺ) : (ﷺ))

: : :
( ) ( ) ( )

واتہ : پیغہ مبرہی خوا (ﷺ) نوپیژی جہ نازہی نہ دہ کرد لہ سہر پیاوئک

کہ قہرزار ببواہت ، جا مردوویہ کیان بؤ ہیئا ، پیغہ مبرہیش (ﷺ)

فہرمووی : ئایا قہرزوی بہ سہرہ وہیہ ؟ ووتیان : بہ لئ دوو دیناری بہ

سہرہ وہیہ ، فہرمووی : ئیوہ خوتان نوپیژ لہ سہر ہا وہ لہ کہ تان بکہن ...

(ﷺ) :

:" "

( ) ( )

واتہ : خوگرتنہ وہی پیغہ مبرہ (ﷺ) لہ کردنی نوپیژی جہ نازہ لہ سہر

قہرزار یان بؤ ووریا کردنہ وہیہ لہ قہرز و سہرزہ نشت کردنہ لہ دوا خستنی

بردنہ وہی و کہم تہرخہ می کردنہ لہ دانہ وہیدا ، وہ یان لہ بہر پیئاخوش

( ) : ( ) : ( )

( ) :

( ) : (/) :

برایه تی نیوان موسلمانان .....

بوونی بوو له پراگرتنی دوعاکه ی به هۆی ئه و ماف و سته مانه ی خه لکه وه که به سه ریه وه یه تی .

وه ( ) فه رموویه تی : خوگرتنه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ) له کردنی نوپژی جه نازه له سه ر قه رزار له به ر ووریا کردنه وه بووه له که وتنه ناو قه رزه وه بو ئه وه ی مال و سامانی خه لک نه فه وتیت ، هه روه کو چۆن پیغه مبه ر (ﷺ) نوپژی له سه ر تاوانباران نه ده کرد به مه به ست سه رزه نشت کردنیان تا وه کو دووربکه ونه وه لسی له ترسی عه یبه و شه رمه زاری و مه حروم و بی به ش بوون له نوپژی پیشه وا و پیاوچاکانی موسلمانان .
" : "

_____ ( ) _____

واته : پیشه وای موسلمانان نوپژ ناکات له سه ر مردووی قه رزار له به ر پاچه له کاندنی تاوانباران ئه گه ر بزائن ئه وانیش نوپژیان له سه ر ناکریت ، وه بو ئه وه ی خه لک چاونه ترس نه بن له ئاستی ئانجامدانی وینه ی ئه و کرداره ی ئه و .

حاله تی دووهم : ئه و موسلمانه ی که پشتی لیسه لکراوه به هۆی (بیده و له ری لادان) هوه .
) :

_____ :
_____ :

(/) : (/) : ( )
. ( ) : " "

:

( ) (_____)

واته : پییشه و ابیدعه چی یه کان له خاوه نی بیروباوه ر و په رستشه
 پیچه وانه کان بۆ قورئان سوننه ت ، ئا ئه مانه پوونکردنه وه ی حالیان و
 ووریا کردنه وه ی موسلمانان لییان واجب و پیویسته به یه ک دهنگی
 موسلمانان ، تاوه کو ووتراوه به ئیمامی ( ) : پیاو پۆژوو بگرییت
 و نویژ بکات و له مزگه وتدا بمینیتته وه ئایا ئه مه خو شه ویست تره لای تو
 یان قسه سه باره ت به ئه هلی بیده ع بکات و حالیان پوونبکاته وه ؟
 ئه ویش فه رموی : ئه گه ر پۆژوو بگرییت و نویژ بکات و له مزگه وتدا
 بمینیتته وه ئه مه سووده که ی ته نها بۆ خو یه تی ، وه ئه گه ر قسه سه باره ت به
 ئه هلی بیده ع بکات و حالیان پوونبکاته وه و موسلمانان لای ووریا
 بکاته وه سوودی ئه مه بۆ موسلمانانه به گشتی ئه مه یان باشتره ، ئیمامی
 ( ) پوونی کرده وه که و سوودی ئه مه گشتی یه بۆ موسلمانان له دین و
 ئایینه که یاندا که و به شیکه له جیهاد و تیکۆشان له پیناوی خوادا ، چونکه
 پاک کردنه وه ی ریگای خوا و ئایینه که ی و پربازه که ی و شه ریه ته که ی و
 دوورخستنه وه ی ده ست درییژی ئه و بیده ع چی یانه و دژایه تی کردنیان له

( ) : (/) .

برايه تي نيوان موسلمانان .....

سەر ئه وه واجبه له سەر هه نديك له زانايان به يه ك دهنگي موسلمانان ، وه ئه گه كه سانيك نه بيٽ كه خوا دايان بۆ دوورخستنه وه ي زيان و زهره ري ئه و بیده چي يانه ئه و دين و ئايين ده گه نيا و تيك ده چوو ، وه گه نيوي و تيك چووني سەر ده ستي ئه هلي بيده ع گه وره تره له گه نده لي ده ست به سه راگرتني دوورژمن له شه پخوازان ، چوونكه ئه مانه ئه گه ره ده ستيان گرت به سه ر موسلماناندا دلّه كان و ئه وه شي كه تييدايه له دين و ئايين تيك ناده ن و نايگه نينن ئيلا وورده وورده و ههنگاو به ههنگاو نه بيٽ ، به لام ئه و بيده چي يانه ئا ئه وانه سه ره تا دلّه كان تيك ده دن و گه نده لي ده كه ن .

:

)

(...) .

:

)

(...) .

واته : ئه هلي سوننه رقيانه له ئه هلي بيده ع ئه وانه ي كه له دين و ئاييندا شتانيكيان داهيناوه كه به شيك نيه لي ي ، وه ئه هلي بيده عيان خوشناويت و هاوه ليتيان ناكه ن و گو ي بۆ قسه يان ناگرن و له گه لياندا دانانيشن ...

( ) : ( ) :

( )

( ) : ( ) :

( )

وه ئەهلی سوننه له گه‌ڵ ئەمه‌دا یه‌ك ده‌نگن له سه‌ر بیروباوه‌ری :
پۆرت شکاندنێ ئەهلی بیده‌ع و سه‌رشۆر کردنیان و ئابروو بردنیان و
دوورخستنه‌وه‌یان و كه‌نار خستنیان ، هه‌وه‌ها دوور كه‌وتنه‌وه‌ لییان و له
هاوه‌لیتی و تیکه‌لاوی کردنیان ، و نزیک بوونه‌وه‌ له خوا به‌ دوورکه‌وتنه‌وه
لییان و پشت لێ‌کردنیان ...

دوو تیبینی :

یه‌که‌م : مه‌به‌ست له (پشت هه‌لکردن) له ئەهلی بیده‌ع و ئەوانه‌ی كه‌ تاوان
به‌ ئاشکرا ده‌که‌ن له سی خالی سه‌ره‌کیدا کۆده‌بیته‌وه‌ كه‌ بریتین له :
١ - بۆ ئەوه‌ی كه‌سی (پشت لێ هه‌لکراو) بچیت به‌ خۆیدا و بیریک له
خۆی و کرداره‌ ناشه‌ری و ناراسته‌که‌ی بکاته‌وه‌ و وازی لیبینیت .
٢ - بۆ ئەوه‌ی ئەو كه‌سه‌ی پشتی لێ‌کردووه‌ پارێزراو بی‌ت له‌ وه‌ه‌له‌و
تاوانه‌ی كه‌ ئەو تیدا ده‌تلیته‌وه‌ و به‌ هۆی ئەوه‌وه‌ توشی نه‌خۆشی نه‌بی‌ت .
٣ - بۆ ئەوه‌ی كه‌سانی تر چاوی لێ‌نه‌که‌ن و شوینی نه‌که‌ون و توشی
نه‌خۆشی نه‌بن به‌ هۆی تیکه‌لاوی کردنی یه‌وه‌ .

(ﷺ) : (( ))
:

(( )) .

واته : نمونه‌ی هاوه‌لی چاك و هاوه‌لی خراپ : وه‌كو هه‌لگری بۆنی

( ) : ( ) ( ) : ( )
" ( ) : (/) ( ) : "

برایه تی نیوان موسلمانان .....

میسک (واته بۆن فرۆش) و فۆکار به کورهدا (واته ئاسنگه) وایه ، جا هه لگری بۆنی میسک یان له و بۆنه ت پێده به خشیت یان لئێ ده کپیت یان بۆنی خۆشی لئێ ده بینیت و هه لئیده مژیت ، به لام فۆکار به کورهدا یان جله کانت ده سوتینیت یان بۆنی پیسی لئێ ده بینیت و هه لئیده مژیت .

واته : هاوه لئێ چاک خێردار و بئێ زیانه ، به لام هاوه ل و هاو پێی خراب بئێ خێر و زیان به خشه .

:) :

"

_____ ( ) ( )

واته : له سووده کانی ئەم فەرمووده یه ئەوه یه که ئیمامی ( ) ئەم ناو نیشانە ی بۆ داناوه :

(بابه تی : دوور که وتنه وه له تاوانبار ه فاسقه کان و بیدعه چی یه کان ، ههروه ها ئەوانه ی که وا یاریده دهرت نین له سه ر گو پرایه لئێ خوا ی گه وه) .

دووهم : په پیره وکردنی بابه تی (پشت هه لکردن) ئە حکامی تایبه تی خۆی هه یه و ده بیته ئەو ئە حکامانه له بهرچاو بگه یڕین له م کاته دا ، به لام له بهر ئەوه ی ئەو ئە حکامانه وورده کاری تیدایه و بابه تی ئەک کتیبه ش (**برایه تی نیوان موسلمانان**) په یوه ندی یه کی راسته وخۆی نی یه له گه ل ئەم بابه ته دا ئەوا دهرفه تمان نی یه لێره دا باسیان لێوه بکه ین ، بۆیه ئامۆژگاری خوینه ر ده که ین به خویندنه وه ی ئەم کتیبه به ناو نیشانی :

(هَجْرُ الْمُبْتَدِعِ) : ( ) .

( ) : (/) : ( ) .

چهند فہرموودہیہ کی پیغہ مہبر (ﷺ)

**سہ بارہت بہ روون کردنہ وہی ہہ ندیکی تر لہ
مافہ کانی موسلمان بہ سہر برای موسلمانہیہ وہ
فہرموودہکان :**

(ﷺ) : (((ﷺ)
))

واتہ : ہہرکہ سیک لہ ئیوہ توانای ہہ بوو سوود بہ برای موسلمانہی
بگہیہ نیت ئہ وا با سوودی پی بگہیہ نیت .

(ﷺ) : (((ﷺ)
))

واتہ : ئیماندار ئاویئہی ئیماندارہ ، وہ ئیماندار برای ئیماندارہ ، و
پاریزگاری لی دہکات لہ فہوتان و تیاچون و دہ پیاریزیت بہ پیی توانا .

(ﷺ) : (((ﷺ)
))

( ) : ( ) :
( ) : ( ) :
( ) :
") : " "
: " "
" "
(/) : ( ) :
( ) : ( ) :

برایه تی نیوان موسلمانان .....

واته : ئەگەر موسلمان دەستی خسته ناو دەستی برای موسلمانى و
تەوقەى له گەلدا کرد ئەوا تاوانەکانیان دەوهرییت وەکو چۆن گەلای دار
دەوهرییت .

(ﷺ) : (ﷺ) :
((١)).

واته : هەرکەسێک پەشیمان بوونەو هەى برای موسلمانى له کپین و
فرۆشتن و مامەلەیه کدا قەبول بکات ئەوا خوا خزان و پێهەلکەوتنى پۆژى
قیامەت لا دەبات له پێیدا .

(ﷺ) (ﷺ) :
((١)).

واته : ئەگەر یه کێک له ئیوه برای موسلمانى کفن پۆش کرد ئەوا با به
باشى و پێک و پێکی کفن پۆشى بکات .

(ﷺ) : (ﷺ) :

((١)).

واته : هەرکەسێک زهوى یه کی هه بوو ئەوا با بیکیلێت و کشتوکالی تیدا
بکات ئەگینا با بیدات به برایه کی موسلمانى بۆ ئەو هەى ئەو بیکیلێت و
کشتوکالی تیدا بکات ، وە با به کرێ نهیدات پێى چ به سێیه ک بیّت یان به
چواریه ک بیّت یان به خواردنیکی ناو براو و دیاری کراو بیّت .

( ) : ( ) :
( ) : ( ) :
( ) : ( ) :

واته : ئەگەر خۆی به کاری نههینا ئەوا با به بی بهرامبەر بیدات به برا
موسلمانه که ی وه کو چاکه کاری به که له گه لیدا ، وه ئەمهش ئەوه ناگه یه نیت
که زهوی به کرئ دان حه رام بیت ، به لام باشتر وایه له بهر خوا بیت له بهر
پیزی برایه تی .

(((ﷺ) : (ﷺ)))
((( ) .

واته : ئەگەر یه کێک له ئیوه شتیکی بینی له خۆیدا یان له مالدیدا یان له
برای موسلمانیدا ئەوا با دوعای به ره که ته بی بکات (واته : بلیت خواجه
به ره که ته تی بخه) ، چونکه پیکانی چاو حه ق و راسته .

(((ﷺ) : (ﷺ)))
((( ) .

واته : هه ر ئیمانداریک سه ره خوشی برایه کی موسلمان ی بکات به هوی
کاره ساتیکه وه ئیلا خوی پهروه دگار پۆشاک ی ریزداریتی له بهر ده کات .

(((ﷺ) : (ﷺ)))
((( ) .

واته : ئەگەر یه کێک له ئیوه سهردانی برایه کی موسلمان ی کرد و دانیشت
له لای ئەوا با هه لئه سی ت تا وه کو ئیزن و روخسه تی لیده خوازیت .

(((ﷺ) : (ﷺ)))
((( ) .

( ) :
( ) :
( ) :

برایه تی نیوان موسلمانان .....

واته : ئەگەر یه کێك له ئیوه شمشیره که ی دهرهینابوو له قهڵغانه که ی بۆ
ئوه ی سهیری بکات ئەنجا ویستی بیداته دهست برایه کی موسلمانیه وه
ئوا با بیخاته ناو قهڵغانه که ی پاشان بیداته دهستی یه وه .

هروه ها ئەگەر فیشه کی چه که که ی رانی بوو وه ویستی بیداته دهست برایه کی
موسلمانیه وه ئوا با چه که که ی دابخات پاشان بیداته دهستی یه وه .

(((ﷺ) :))

((( ) .

واته : با هیچ که سیك له ئیوه پرووی چه که که ی نه کات له برای موسلمانیه
، چونکه ئەو نازانیت له وانیه شهیطان له دهستی دهرکات و بیخاته ناو
دۆلیک له ئاگره وه .

(((ﷺ) :))

((( ) .

واته : هه رکه سیك رینمایی برایه کی موسلمانیه بکات به شتیك که وا
بزانیت چاکه و هۆشمه ندی له جگه له وه دایه ئوا خیانه تی لی کردوه .

(((ﷺ) :))

((( ) .

واته : ئەگەر برایه کی موسلمانیه یه کێك له ئیوه ئیزن و روخسه تی خواست
بۆ ئوه ی داریک بکات به دیواری خانووه که یدا ئوا با ریگری لی نه کات .

((( ) : ( ) .

((( ) : ( ) .

((( ) : ( ) .

((( ) : ( ) .

((: (صَلَّى)) :

. ( ) (([ ]

واته : به جووت و دوو دوو به یه که وه خورما مه خۆن ئیلا مه گه ر ئیزن و
روخسه ت بخوازیت له برا موسلمانه که ت .

((: (صَلَّى))

. ( ) ((

واته : با هیچ که سیک له ئیوه شتومه کی برای موسلمانان نه بات نه به
مه به ست یاری و سوعبه ت و نه به راستیش ، وه هه رکه سیک گالۆکی
برایه که ی موسلمانان برد ئه وا با بیگی پیتته وه .

((: (صَلَّى)) :

. ( ) ((

واته : ئه گه ر یه کیک له ئیوه رۆیشته لای برایه کی موسلمانان و ئه ویش له
خواردنه کانی خواردنیکی دایه ئه وا با بیخوات و پرسیارى لى نه کات
سه باره ت به و خواردنه ، وه ئه که ر خواردنه وه یه کی دایه ئه وا با بیخواته وه و
پرسیاری لى نه کات سه باره ت به و خواردنه وه یه .

. ( ) : ( ) :

. ( ) : ( ) :

. ( ) : ( ) :

) :

. (/) : (

برایه تی نیوان موسلمانان .....

چونکه پرسیار لیّ کردنی مایه ی گومانی خراب پی بردنه که ده بیته مایه ی دلّ گرانی و نارپه حهت بوونی خاوه نی ئه و خواردن و خواردنه وه یه .

( ) : ( ) : ( ) : ( )

(( ) .

واته : هه رکه سیك مالی برای موسلمانان بیات به سویند خواردنی درؤ ئه واکاتیك ده گات به خوا خوی په روه ردگار لیّی تورپه یه .

( ) : ( ) : ( ) : ( )

(( ) .

واته : ئه ی کومه لیّ ئه وانه ی که به زمان ئیمانان هیناوه و ئیمانیش نه رؤیشتووه ته ناو دلّی یه وه : غه یبه تی موسلمانان مه کهن ، و به دوی عه یبه و که موکوپیدا مه گه پین چونکه هه رکه سیك به دوی عه یبه و که موکوپری برای موسلمانان بگه پیت ئه و خوی په روه ردگار به دوی عه یبه و که موکوپیدا ده گه پیت ، وه هه رکه سیك خوی په روه ردگار به دوی عه یبه و که موکوپیدا بگه پیت ئه و خوا ئابرووی ده بات ئه گه ره ناوه پاستی ماله که ی خویشیدا بیّت .

( ) : ( ) : ( ) : ( )

( ) : ( ) : ( ) : ( )

(( ) .

واته : هه رکه سیك مالی برای موسلمانان بیات به سویند خواردنی درؤ و تاوانباری ئه و با جیگای

خوی له ئاگردا دابین بکات .

( ) : ( ) : ( ) : ( )

(( )) : (ﷺ) : (ﷺ)
(( )) .

واته : هه ركه سيك براي موسلمانى سه ربخات و به رگيرى لي بكات له
كاتيكدكا كه خوئ ديار ني به ئه وا خوا سه رى ده خات و به رگيرى لئ ده كات
له دونيا و قيامه تدا .

(( )) : (ﷺ)
(( )) .

واته : ئيمه ي هاوه لاني پيغه مبه رى خوا (ﷺ) ئه گه ر بمانبينا يه ت پياويك
دوعا ي له عنه ت و نه فره ت له براي ه كي موسلمانى بكات ئه وا وامانده زانى
تاوانيك له تاوانه گه وره كاني كردوه .

(ﷺ)

(ﷺ)

(( )) : (ﷺ)
(( )) .

واته : هاوه لاني پيغه مبه رى خوا (ﷺ) له پي پوه ويكدكا له گه ل پيغه مبه رى
خوادا بوون (ﷺ) و پياويكيان خه وى ليكه وت ئه نجا هه نديكيان پويشتن بو
حه بليك كه پي بو ئه نجا برديان و ئه ويش ترسا ، له بهر ئه مه پيغه مبه رى
خوا (ﷺ) فه رموي : حه لال ني به بو هيچ موسلمانيك موسلمانيكى تر
بترسينت .

( ) :	( ) :	( )
( ) :	( ) :	( )
( ) :	( ) :	( )

خۆشه ویسترین كردهوه لای خوای پهروهردگار

:

: (ﷺ)

)):

:

( )

((( )

واته : خۆشه ویسترینی خه لك لای خوا ئه وه یه : سوودمه ندرینیان بیټ

بۆ خه لك .. وه خۆشه ویسترین كردهوه لای خوای گه وره نه وه یه :

( ):

( ):

( ):

- ۱ - خوشيهك بهينيت به سهر موسولمانيكدا .
- ۲ - يان نارپه حه تي به كي له سهر لابه ريت .
- ۳ - يان قرزيكي بو بزي ريت .
- ۴ - يان برسيتيه كي ده ربكه يت .
- ۵ - وه ئه گهر له گه ل براييه كي موسولمانندا برؤم بو به جيھيناني پيويستيهك لام خوشه ويستره له وه ي كه له م مزگه وته دا (مزگه وتي مه دينه) يهك مانگ بمينمه وه بو خوا په رستي و ئيعتيكافكردن .
- ۶ - وه ههركه سيك توورپي خو ي بگريته وه ئه وا خوا عه وره تي داده پوشيت .
- ۷ - وه ههركه سيك بق و توورپه ييك بخواته وه له كاتيڊا ئه گهر ويستي هه بيت به جي ي بينيت به جي ي دينيت ئه وا خوا دلي پر ده كات له په زامه ندي له رؤزي دوايدا .
- ۸ - وه ههركه سيك له گه ل براييه كي موسولمانندا برؤات بو به جيھيناني پيويستيه كي هه تا جي به جي ي ده كات ئه وا خوا پي ي جي گير ده كات له رؤزيكدا كه پيكان تيايدا ده خليسكين .
- ۹ - وه ره وشت خراپي كرده وه تي ك ده دات وهك چؤن خه ل هه نگوين تي ك ده دات .

ئهمه يه ره وشتي موسلmani كامل و راست ...

ئهمه يه ههستي براييه تي راسته قينه ...

ئهمه يه ئاييني ئيسلامي پيرو ز ...!!!

کوتایی

لهم نووسراوه دا دواى پوون کردنه وه و باس کردنى بنه ماكان و به ره مه كان و مافه كانى **برایه تی نیوان موسلمانان** بۆمان دهرده كه ویت كه ئایینی پیروزی ئیسلام چه ند گرنگی به م بواره داوه و هه مو وه ولئیکى خستوه ته گر بۆ توندوتول و بته و کردنى هه ستى برایه تی راسته قیه ی نیوان تاكه كانى کۆمه لگا .

بۆیه لیڤه وه حه ق وایه بلئین : **(مافه كانى مرؤف !!؟)** كه لیڤه و له وئ شین و هاوار و پۆپۆی بۆ ده کریت و زۆر جاریکیش ئایینی پیروزی ئیسلام توه مه ت بار و له كه دار ده کریت به وه ی كه **(مافه كانى مرؤف)** ی پیشیل کردوه وه !!!

ئایا ئه و **(مافه رهوانه)** له ئیسلامدا دابین نه کراون !!!؟

له م نووسراوه دا وه لامى ئه م پرسیاره زۆر به جوانی پوون کراوه ته وه و هه رکه سیك به دلئیکى پاک و چاوی ئینصافه وه بیخوینیته وه بۆی دهرده كه ویت :

– ئه و شین و هاوارانه ی كه بۆ **(مافه كانى مرؤف !!؟)** ده کرین ته نها

ده نگى ده هۆلن و بازرگانی کردنن به و دروشمه وه !

– هه روه ها دهرده كه ویت ئه و توه مه تانه ی كه دهرینه پال ئایینی

پیروزی ئیسلام چه ند پووجه ل و بی به لگه و بی بنه وان !!!

وه نه کوتاییدا ده ئیم : ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ

فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ .

...

...